

SPRSV

8.

**MORAVSKÝ
REGIONÁLNÍ
KONGRES
K SEXUÁLNÍ
VÝCHOVĚ**

OLOMOUC 2018

6. března 2018

Recenzentka: Doc. PhDr. Marie Zouharová, Ph.D. – PdF UP v Olomouci

Recenzent: Doc. PaedDr. Ladislav Podroužek, Ph.D. – PdF ZČU v Plzni

Editor: Ing. Jaromír Prouza

TENTO PRACOVNÍ MATERIÁL NEPROŠEL AUTORSKOU KOREKTUROU

**SBORNÍK REFERÁTŮ
2018**

SPRSV

8. moravský regionální kongres k sexuální výchově

Olomouc 2018

6. března 2018

Recenzentka: Doc. PhDr. Marie Zouharová, Ph.D. – PdF UP v Olomouci

Recenzent: Doc. PaedDr. Ladislav Podroužek, Ph.D. – PdF ZČU v Plzni

Editor: Ing. Jaromír Prouza

Tento pracovní materiál neprošel autorskou korekturou

SBORNÍK REFERÁTŮ

2018

8. moravský regionální kongres k sexuální výchově

Olomouc 2018 pořádaný

Společností pro plánování rodiny a sexuální výchovu
a
Katedrou primární pedagogiky
Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci
ve spolupráci
s Centrem výzkumu zdravého životního stylu
Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci,
a
Asociací pro podporu zdraví a výchovu ke zdraví

dne 6. března 2018

pod záštitou

prof. PaedDr. Libuše Ludíková, CSc.,
děkanky Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a
doc. Mgr. Antonín Staněk, Ph.D.,
primátora Statutárního města Olomouc

Akreditace č.j.: MSMT- 22342/2017-1-981

ISBN 978-80-905696-7-6

Vědecký výbor kongresu

Předsedkyně:

Doc. PaedDr. Miluše Rašková, Ph.D.

Místopředsedkyně:

doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.

Členové:

Prof. PhDr. Eva Šmelová, PhD.

Prof. MUDr. Jiří Šantavý, CSc.

Mgr. Michaela Hřivnová, PhD.

MUDr. Pavel Turčan

Mgr. Dominika Provázková Stolinská, PhD.

Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, z. s.
a
Katedra primární a preprimární pedagogiky
Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci
ve spolupráci
s **Centrem výzkumu zdravého životního stylu**
Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci,
Asociací pro podporu zdraví a výchovu ke zdraví, ČAS a POUZP

8. moravský regionální kongres k sexuální výchově

Olomouc 2018

pod záštitou doc. Mgr. Antonín Staňka, Ph.D.
primátora Statutárního města Olomouc

a
prof. PaedDr. Libuše Ludíkové, CSc.,
děkanky Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci,
Žižkovo náměstí 5, Olomouc

PROGRAM

Úterý 6. 3. 2018

8:00 - Prezence účastníků

9:00 - Slavnostní zahájení kongresu, projevy hostů

1. Doc. PaedDr. Miluše Rašková, Ph.D.
Jak jsou připraveni na pubertu žáci primární školy ve Španělsku?
2. Mgr. Milan Langer
Praktické náhledy z poradny pro sexualitu osob s postižením
3. Mgr. Lucie Šídová, Mgr. Petra Rohovská
Pojďme se bavit o sexualitě a vztazích

Kávová přestávka

4. 11:00 Mgr. Petr Kocina, PhD., LL.M., prof. PhDr. Dagmar Marková
Stručná genealógiá katolíckej koncepcie sexuálneho a reprodukčného zdravia
5. Doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.
Vztahy a osoby s postižením
6. Mgr. Lenka Tichotová
Masturbace a masturbační fantazie obyvatel ČR

Přestávka

7. 13:00 Mgr. Michaela Hřivnová, Ph.D.
Jsou témata výchovy k sexuálně reprodukčnímu zdraví v edukační realitě vnímaná žáky jako dominantní či absentující?
8. Mgr. Dominika Provázková Stolinská, Ph.D. Mgr. Michaela Bartošová
Výzkumy komunikace o pubertě u dětí středního školního věku
9. Mgr. Zuzana Prouzová
Prevence HIV a nenásilná komunikace ve vrstevnickém vzdělávání

Poster:

prof. PhDr. Dagmar Marková, PhD., Mgr. Petr Kocina, PhD., LL.M.
Od zblížovania k sexu: výskumná sonda do súvislostí nekoitálnych a koitálnych sexuálnych aktivít

15:00 - Plánované zakončení kongresu

Výzkumy komunikace o pubertě u dětí středního školního věku

Michaela Bartošová, Dominika Provázková Stolinská

Úvod

Období puberty je důležitý biologický mezník ve vývoji každého člověka. Jde o období četných změn, které se dějí nezávisle na vůli pubescenta a jsou častým zdrojem jeho nejistoty. S těmito změnami se musí postupně vyrovnat, a to ho stojí určité úsilí (Čáp, Mareš, 2007; Vágnerová, 2000).

Puberta (Vágnerová, 2000) je fází, ve které se završuje dosažení reprodukční schopnosti a následuje po prepubertě. Pubertu je možné označit za zásadní hormonální proces fyzických změn v souvislosti s výrazně se měnící psychikou, a to s uvědoměním si vlastní osobnosti. Výrazně se mění vztah nejen k sobě samému, ale i ke světu. Je nutné si uvědomit, že puberta je normálním projevem lidského vývoje, životní fází s řadou změn, které ovlivňují nejen jedince samotného, ale i celé jeho okolí.

Puberta je významným prvkem sexuální výchovy (Comprehensive sexuality education, IPPF; Standards for Sexuality Education in Europe, 2010), která tvoří důležitou součást komplexní výchovy dítěte. Všechny děti potřebují být včas a adekvátně připraveny na pubertu, a to na všechny změny, vztahy a souvislosti, které s touto etapou souvisejí. Je nutné, aby děti získaly potřebné znalosti a komunikovaly o pubertě už před jejím nástupem (Rašková, Provázková

Stolinská, 2015; Rašková, Provázková Stolinská, Vavrdová, 2015). Tedy už v období prepuberty, kdy jsou žáky primární školy. Jedná se o věk dětí v rozmezí od 8 – 9 do 11 – 12 let, který je označován jako střední školní věk (Vágnerová, 2000). Puberta představuje pro děti středního školního věku blízkou budoucnost, tuší, že přijde řada změn, ale nemají ucelenou představu o komplexu biologických a psychosociálních změn a jejich významu pro další život. Tento text je deskripcí dotazníkového výzkumného šetření, pomocí kterého jsme zjišťovali v České republice a v Číně, jak žáci středního školního věku vnímají vzájemnou komunikaci o pubertě mezi sebou, s rodiči a učiteli.

Premisy metodologie výzkumu komunikace o pubertě

Komunikace o pubertě by měla mít těžiště v rodině, nelze však zaručit, že v ní dítě bude získávat subjektivně i společensky žádoucí znalosti, postoje a chování z nejširší oblasti. Komunikovat o pubertě v rodině by mělo být přirozenou součástí vzájemného sdíleného života. Bohužel někteří rodiče se obávají, stydí se, nebo dokonce z různých důvodů nechtějí s dětmi o pubertě mluvit. Jedním z důvodů může být přesvědčení rodičů, že o otázkách týkajících se pohlavního dospívání a sexuality se prostě s dětmi nemluví. Dalším důvodem může být fakt, že současná generace rodičů sama neprošla žádnou koncepční a systémovou sexuální výchovou v rodině ani ve škole, kde by byla ukotvena problematika puberty a komunikace o ní. Ovšem rodiče by si měli uvědomit, že dostatek informací a důvěra v rodině pomůže dětem

zvládnout obtížné období tělesného i psychického dospívání a budou tyto změny brát jako přirozenou součást života. Komunikace o pubertě s dětmi má své výhody i pro rodiče. Pokud budou rodiče komunikovat se svými dětmi o pubertě, vztazích, sexu a budou jim pravdivě odpovídat na jejich všetečné otázky, mají mnohem větší šanci, že se jim děti i později v období puberty svěří se svými starostmi, trápeními i radostmi a bude je zajímat jejich názor (Štěřbová, Šilerová, Prouzová, 2017). Rodina ovšem není jediná, kdo by měl dítěti poskytnout informace v této oblasti.

Znalosti o pubertě i základy postojů a směry pro rozhodování má vytvořit také škola. Hlavním aktérem řízení školní komunikace (Stolinská, 2009), je učitel, který určuje záměr a čas komunikační aktivity. Škola prostřednictvím učitele má za úkol vytvořit nejen znalosti o pubertě, ale také položit základy postojů a směry pro rozhodování. Nutnost komunikace s žáky o pubertě se netýká pouze učitelů vyučujících na 2. stupni základní školy. Tento požadavek je profesionální nezbytností i pro učitele primární školy (Štěřbová, Rašková, 2014). Nejen rodiče, ale také učitel může mít často zábrany v komunikaci s dětmi o sexuální problematice. Tyto zábrany mohou být spojeny s osobní nepřipraveností získanou životní zkušeností. Ovšem z požadavku učitelské odbornosti také vyplývá záruka adekvátní komunikace o pubertě mezi učitelem a jeho žáky. Učitel svou odbornost prokazuje vhodným výběrem metod, forem a prostředků, které využívá v edukaci vzhledem ke specifickým pedagogicko-psychologickým specifikům žáků. Pokud bude učitel s žáky o pubertě a sexualitě ochoten

komunikovat, děti se pak nebudou obávat se ho na cokoliv zeptat. Učitel samozřejmě nesmí zapomínat na jistý cit, takt, respekt humanizačních kritérií a etických zásad.

Jelikož u dětí středního školního věku je vliv vrstevnické skupiny už významný, děti společně sdílí své životní zkušenosti a společně také řeší různé problémy. Je tedy samozřejmostí, že žáci se mezi sebou baví také o pohlavním dospívání, sexualitě apod. Tomu nasvědčuje i fakt, že děti v období prepuberty začínají čas, dříve věnovaný hře, zaplňovat komunikací mezi sebou (Psychický vývoj dítěte, 2005). Samozřejmě na tom není nic špatného, když se děti mezi sebou baví o sexuálních otázkách. Nikdo by neměl žákům zakazovat se o těchto otázkách bavit. Jen je třeba si uvědomit, že kamarádi a spolužáci rozhodně nejsou spolehlivým zdrojem informací. Často mezi dětmi kolují naprosto nepravdivé a nesmyslné informace, které mohou u některých jedinců vyvolat zbytečný strach, například z menstruace, první sexuální zkušenosti apod. (Štěrbová, Šilerová, Prouzová, 2017). Z tohoto důvodu je zřejmé, že kamarádi a spolužáci nemohou hrát prioritní roli při utváření znalostí a vytváření adekvátních postojů a chování. Proto je žádoucí, aby s žáky komunikovali o pubertě především rodiče a následně učitelé ve škole a od nich se dozvídali podstatné věci.

Metody pedagogického výzkumu komunikace o pubertě

Z hlediska komunikace dítě středního školního věku dovede komunikovat různým způsobem. Dítě je v tomto věku schopné komunikovat komunikačním stylem podle toho, zda komunikuje s dospělými či dětmi, ve škole, doma a podobně. Tato schopnost souvisí se sociální zkušeností a rozvojem myšlení.

Téma komunikace o pubertě u dětí středního školního věku kontextuálně souvisí s naším realizovaným empirickým výzkumem. Výzkum měl za cíl ověřit kognitivní a informativní úroveň znalostí o pubertě u žáků primární školy a zjistit poznatky o vzájemné komunikaci o pubertě mezi žáky primární školy, jejich rodiči a pedagogy. Tento text popisuje pouze vybrané téma, které je součástí širšího kontextu výzkumu. V textu se zaměřujeme pouze na otázky, které souvisejí s komunikací o pubertě. V rámci tohoto textu představujeme výsledky dotazníkového výzkumného šetření, které jsme realizovali v České republice a Číně. Dotazování bylo realizováno prostřednictvím nestandardizovaného dotazníku. Otázky v dotazníku byly zaměřeny na zjištění názorů o vzájemné komunikaci o pubertě mezi žáky primární školy, jejich rodiči a pedagogy. Dotazníkové položky (s číselným označením 10 – 21) navazovaly na testové úlohy (s číselným označením 1 – 9), které ověřovaly úroveň znalostí o pubertě (Rašková, Provázková Stolinská, 2015; Rašková, Provázková Stolinská, Vavrdová, 2015). Dotazníkové položky byly označeny jako část B a obsahově byly rozděleny na dotazy o zdrojích informací o pubertě (tj. od koho nebo z čeho žáci získávají

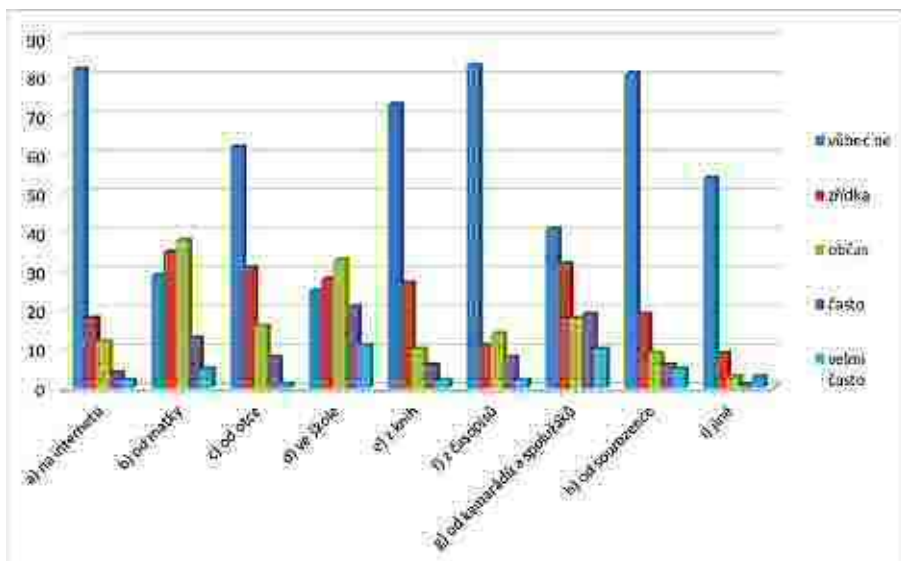
informace) a jejich frekvenci či způsobu komunikace. V dotazníkových položkách byly využity škálové, uzavřené i polouzavřené otázky. Didaktický test s dotazníkem prošel jazykovou korekcí a byl přeložen do angličtiny. Prostřednictvím anglického textu naše participující čínská doktorandka provedla překlad do čínského jazyka pro sběr dat v Číně.

Respondenty dotazníkového šetření byly děti středního školního věku, tj. žáci ve věku 9 – 12 let. V České republice se dotazníkového šetření účastnilo 120 žáků 4. – 5. tříd základních škol a genderové zastoupení dětí bylo vyvážené. V Číně se dotazníkového šetření účastnilo 135 žáků stejné věkové skupiny i genderové vyváženosti. Pro popis zkoumaných souborů dat, jejich charakteristiku a deskripci jsme využili metody popisné statistiky.

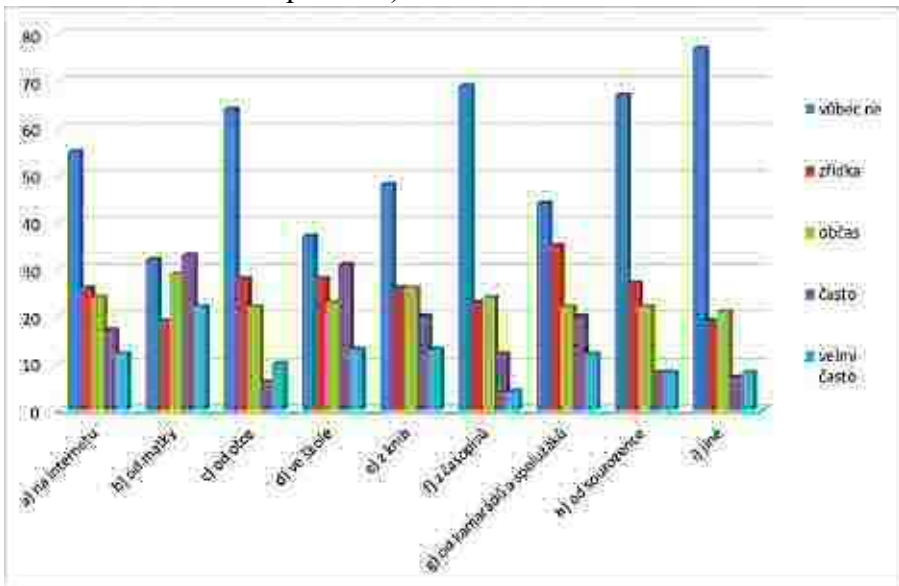
Zjištěné výsledky

V níže uvedených grafech uvádíme výsledky našeho pedagogického výzkumu, který byl parciálně zaměřen na komunikaci o pubertě vzájemně mezi dětmi středního školního věku, jejich rodiči a učiteli. V rámci dotazování se žáci středního školního věku písemně vyjadřovali k intenzitě zdrojů informací tj. od koho nebo z čeho získávají informace o pubertě (dotazníková položka č. 10).

Graf 1A. Dotazníková položka č. 10 (Uveď, prosím, kde a od koho získáváš informace o pubertě.) Česká republika

Graf 1B. Dotazníková položka č. 10 (Uveď, prosím, kde a od koho získáváš informace o pubertě.) Čína

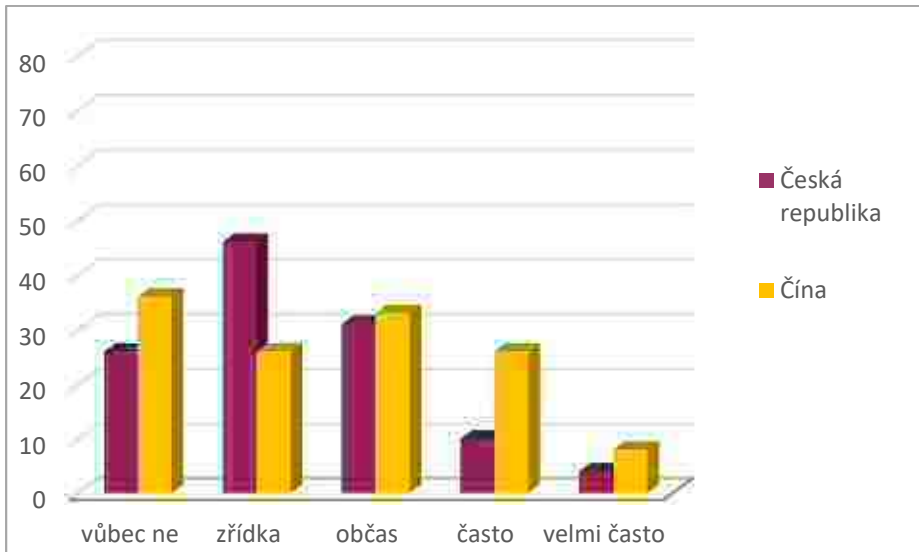

V grafech 1A a 1B je znázorněn podíl zisku informací o pubertě od/z různých zdrojů. Pozitivním výsledkem může být zjištění, že v obou zemích žáci využívají internet jako zdroj informací velmi málo. Pouze 2 děti v České republice uvedly, že na internetu vyhledávají informace velmi často. V Číně byl tento podíl zisku informací vyšší. Na internetu žáci totiž mohou vyhledat nesprávné a nepravdivé informace, u kterých sami nedokáží posoudit jejich důvěryhodnost. Ovšem pokud by informace vyhledávali na internetových stránkách společností, které jsou přímo zaměřené na obeznámení a osvětu týkající se puberty, sexuálního chování apod. bylo by žádoucí, aby tyto stránky žáci vyhledávali. Z grafů je patrné, že knihy, časopisy a jiné zdroje nejsou v nejčetnějších odpovědích žáků zdrojem pro zisk informací o pubertě. Podíl zisku

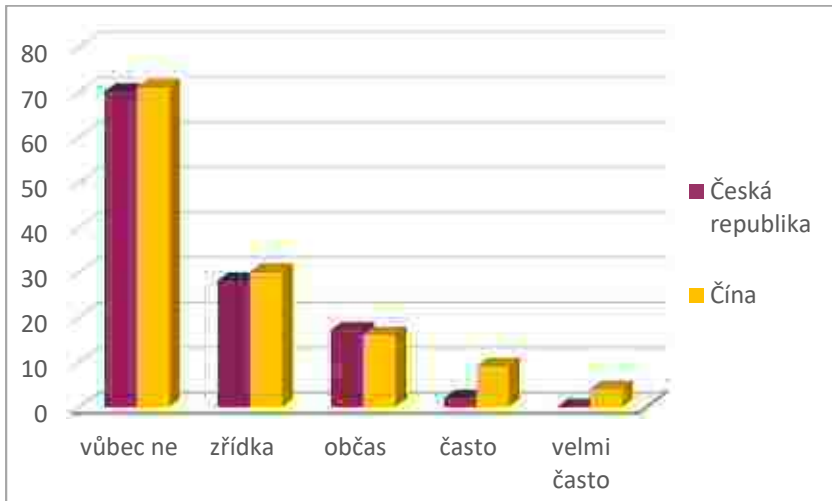
informací o pubertě ve škole vykazují rovnoměrnější zastoupení všech položek při odpovědích. Vzhledem k ostatním zdrojům škola také jako zdroj informací o pubertě nejméně zaznamenává ryze negativní stanovisko v četnostech odpovědí žáků. Mezi zdroje zisku informací o pubertě patří také kamarádi či spolužáci, i když z celkového pohledu je zastoupeno v nejčetnějších odpovědích negativní stanovisko. Sourozenci bývají zdroji zřídka, občas nebo vůbec. V odpovědích čínských dětí na rozdíl od českých dětí je matka a učitel ve škole čtenějším zdrojem zisku informací o pubertě.

Další grafy znázorňují četnost komunikace o pubertě mezi žáky středního školního věku, jejich rodiči, učiteli a kamarády.

Graf 2. Dotazníková položka č. 11 (Jak často s tebou **matka** mluví o pubertě:)

Graf 3. Dotazníková položka č. 13 (Jak často s tebou **otec** mluví o pubertě:)

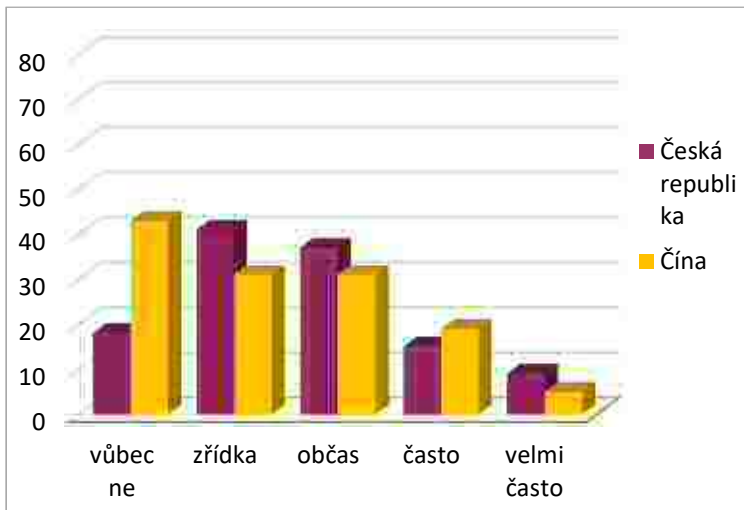

Podle výše uvedených grafů (Graf 2. a Graf 3.) je zřejmé, že při komunikaci o pubertě s dítětem oba rodiče vykazují čitelně nízkou frekvenci komunikace a stejně patrná je i jejich vzájemná disproporce. Rodina zastoupená matkou a otcem vykazuje jejich rozdílnost při komunikaci o pubertě s dítětem. V nejčtetnějších odpovědích při komunikaci o pubertě s dítětem je častějším komunikačním zdrojem matka než otec, ovšem komunikuje pouze občas či zřídka. Otec v nejčtetnějších odpovědích není vůbec zdrojem komunikace o pubertě s dítětem. Čínští rodiče na rozdíl od českých rodičů častěji komunikují o pubertě se svými dětmi.

Následující graf znázorňuje odpovědi žáků na otázku, která zjišťovala frekvenci komunikace o pubertě ve škole.

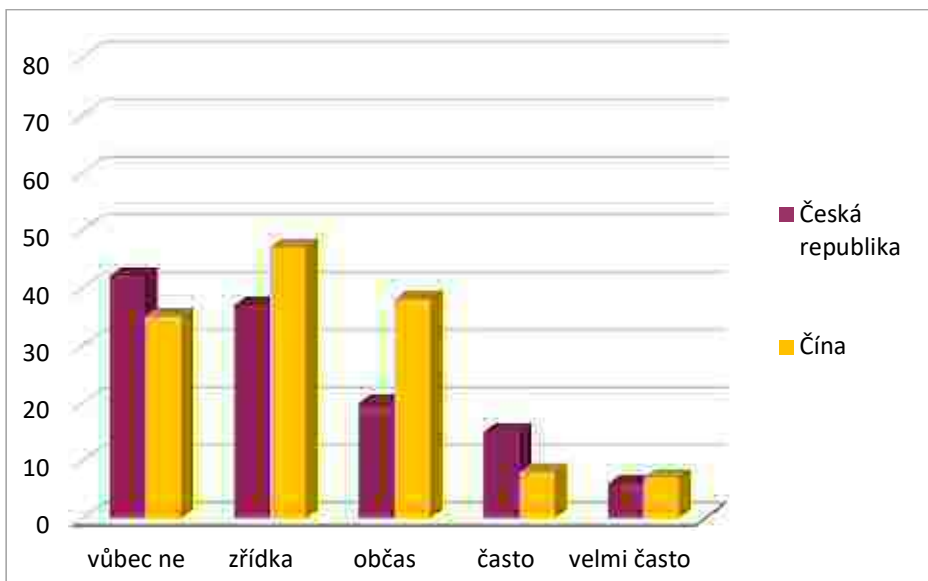
Graf 4. Dotazníková položka č. 16 (Uved', prosím, jak často jste se ve škole zabývali pubertou:)

Jak je patrné z grafického znázornění (Graf 4.), ani učitelé nekomunikují o pubertě se svými žáky v požadované frekvenci. Podle četnosti odpovědí žáků z České republiky i Číny je zřejmé, že pokud učitelé komunikují o pubertě, pak spíše zřídka nebo občas. Čínští učitelé na rozdíl od českých učitelů vykazují dle četnějších odpovědí žáků, že se problematikou puberty nezabývají, čili že se o pubertě ve škole nemluví.

Podobná otázka zjišťovala, jak často děti mluví o pubertě se svými kamarády.

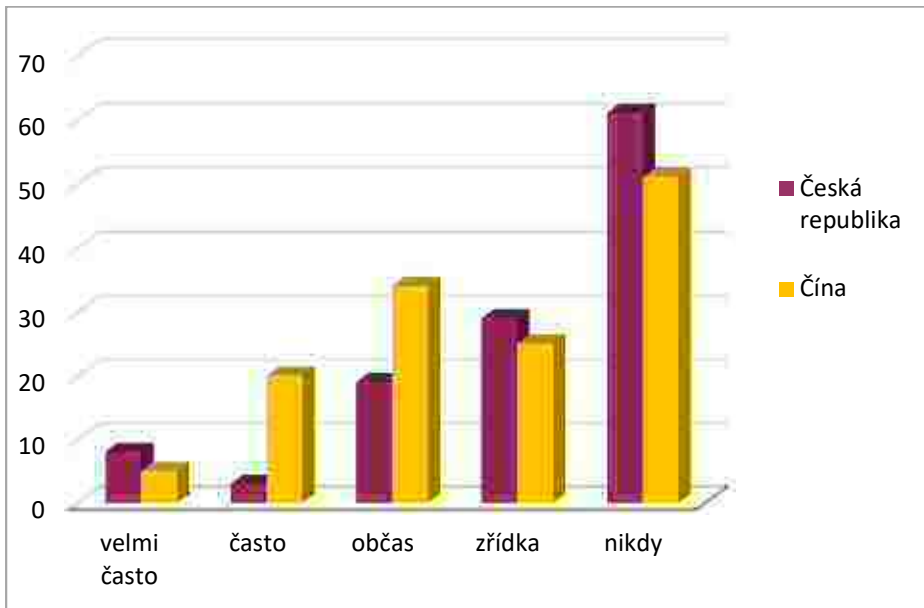
Graf 5. Dotazníková položka č. 19 (Jak často mluvíš se svými kamarády o pubertě:)

Domnívali jsme se, že žáci mezi sebou komunikují častěji o problematice puberty, reprodukčního zdraví a sexualitě. Tato domněnka vycházela z předpokladu, že děti mezi svými vrstevníky mají menší ostych než s dospělými mluvit o této problematice. Překvapujícím zjištěním bylo, že v nejčtetnějších odpovědích žáci uvedli, že pokud mezi sebou o pubertě komunikují, pak pouze občas nebo zřídka. Častou odpovědí také bylo, že žáci společně o pubertě nekomunikují vůbec.

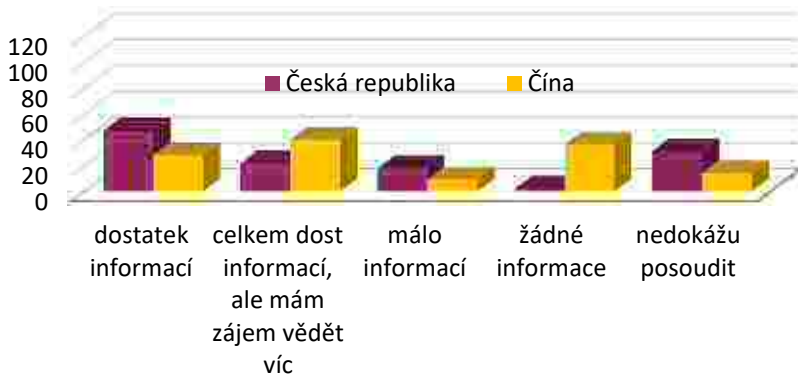
S touto položkou úzce souvisí následující otázka, která zjišťovala, zda se žáci dozívají nové informace o pubertě od kamarádů či spolužáků.

Graf 6. Dotazníková položka č. 18 (Dozvídáš se od svých kamarádů něco nového ohledně puberty, co jsi ještě nevěděl(a)?)

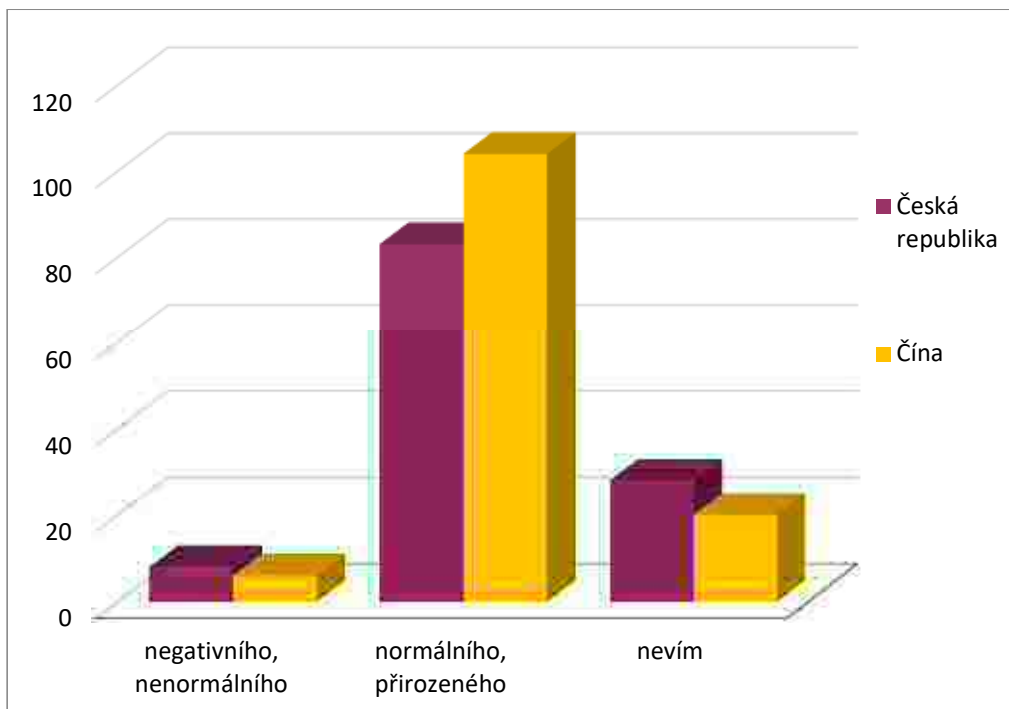
Podle výše uvedeného grafického znázornění se žáci od svých kamarádů nedozvídají nové informace, které by nevěděli a pokud někteří ano, pak čeští žáci zřídka a čínští občas.

Graf 7. Dotazníková položka č. 20 (Myslíš, že máš o pubertě:)

Jak žáci hodnotí vlastní informovanost o pubertě, je zřejmé z Grafu 7. (viz výše v textu). Pokud žáci dokáží svoji informovanost posoudit, pak v nejčetnějších odpovědích českých žáků je vyjádřeno pozitivní hodnocení svých informací včetně zájmu dovědět se o pubertě ještě více informací. V četnějších odpovědích čínských žáků je také vyjádřeno pozitivní hodnocení svých informací včetně zájmu dovědět se o pubertě ještě více informací. Zjevná disproporce v četnosti odpovědí se u českých a čínských žáků projevila v hodnocení nedostatku informací o pubertě. Čínští žáci si ve vyšší četnosti myslí, že nemají žádné informace o pubertě.

Graf 8. Dotazníková položka č. 21 (Vnímáš pubertu jako něco:)

Poslední grafické znázornění ukazuje pozitivní zjištění o názoru žáků, jak vnímají pubertu. V nejčetnějších odpovědích čeští i čínští žáci vnímají pubertu jako normální, přirozený jev. Toto zjištění se stává důležitou premisou pro komunikaci o pubertě v širším měřítku zaměřenosti. Optimální stav by byl, aby všechny děti považovaly pubertu za normální a přirozený stav v jejich životě.

Závěr

Vzhledem k tomu, že většina dětí středního školního věku vnímá pubertu jako normální, přirozený jev a projevují zájem dozvědět se o ní více, je žádoucí, aby komunikace o ní probíhala především v rodině a ve škole. Žáci také potřebují sdílet své znalosti, zkušenosti a pocity se svými kamarády. Ovšem je nutné si uvědomit, že kamarádi či spolužáci nejsou kompetentními zdroji informací, neboť není z jejich strany zaručena relevantnost vytváření znalostí. Kamarádi či spolužáci také nedovedou pubertu chápat v kontextu všech změn, vztahů a souvislostí.

Rodiče a učitelé mají za úkol vytvořit u dětí nejen znalosti o pubertě, ale též položit základy postojů a směry pro rozhodování. Z výsledků dotazníkového šetření je zřejmé, že frekvence komunikace mezi dětmi primární školy, jejich rodiči a učiteli je, jak v České republice, tak i v Číně, nízká. Z tohoto důvodu se také přikláníme k názorům o důležitosti zařazení edukace o pubertě již v primární škole. Zároveň reprezentujeme názor o nutnosti dalšího kontinuálního vzdělávání rodičů, ale i učitelů v oblasti sexuální výchovy se zřetelem na problematiku puberty. Děti potřebují a očekávají na své otázky o pubertě adekvátní a uspokojivé odpovědi, proto je nutné, aby rodiče i učitelé byli ochotni s dětmi komunikovat o pubertě a byli jim schopni odpovědět na všechny jejich otázky a vysvětlit jim, že se jedná o naprosto přirozený vývoj člověka.

Článek je publikován v návaznosti na řešený projekt v rámci studentské grantové soutěže na Univerzitě Palackého v Olomouci (IGA_PdF_2018_011, název: Komparace kognitivní a informativní úrovně znalostí o pubertě u žáků primární školy ve vybraných zemích; hlavní řešitelka doc. PaedDr. Miluše Rašková, Ph.D).

Literatura:

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 656 s. ISBN 978-80-7367-273-7. International Planned Parenthood Federation. b. (n.d.) Comprehensive sexuality education. Dostupné z: <http://www.ippf.org/our-work/what-we-do/adolescents/education>.

Psychický vývoj dítěte: od 1. do 5. třídy. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 554 s. ISBN 80-246-0924-X.

RAŠKOVÁ, Miluše a Dominika PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ. *Communication about puberty between pre-teens and their parents*. WCLTA 2017 – 8th World Conference on Learning, Teaching and Educational Leadership. Portugalsko: Lisabon, 2017.

RAŠKOVÁ, Miluše a Dominika PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ. *Puberty as the concept of pedagogical theory and practice*. IAC-TLEI. Vienna, 2015.

RAŠKOVÁ, Miluše, PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ, Dominika a Alena VAVRDOVÁ. *Educational premises of puberty at primary school*. ICLEL. Olomouc, 2015.

RAŠKOVÁ, Miluše, PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ, Dominika a Alena VAVRDOVÁ. *Communication about puberty among children of middle school age*. ICEEPSY 2017 - The International conference on Education and Educational Psychology. Portugalsko: Porto, 2017. *open access*

RAŠKOVÁ, MILUŠE, PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ, Dominika a Alena VAVRDOVÁ. *Teacher-student communication about puberty in elementary school*. IICE 2017 – Ireland International Conference on Education. Irsko: Dublin, 2017.

STOLINSKÁ, Dominika. *Efektivita interakce učitel – žák na dnešních školách*. Media4U Magazine [online]. 2009, č. 1 [cit. 2009-07-20], s. 64-69. Dostupný z WWW: <<http://www.media4u.cz>>. ISSN 1214-918.

ŠTĚRBOVÁ, Dana a Miluše RAŠKOVÁ a kol. *The Specifics of Communication in Relation to Sexuality I: Helping Professions in Relation to Sexuality, Including Persons with Intellectual Disabilities*. Olomouc: Palacký University, 2014. 161 p. ISBN 978-80-244-4444-4.

ŠTĚRBOVÁ, Dana, ŠILEROVÁ, Lenka a Zuzana PROUZOVÁ. *Ty jsi holka, ty jsi kluk: rodičům to není fuk, když se děti ptají na sexualitu*. 1. vyd. Brno: CPress, 2017. 83 s. ISBN 978-80-264-1399-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-717-8308-0.

WHO Regional Office for Europe and BZgA. (2010). Standards for Sexuality Education in Europe. Dostupné z: <http://www.bzga-whocc.de/?uid=20c71afcb419f260c6afd10b684768f5&id=home>.

Kontakt na autorky:

Mgr. Michaela Bartošová

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc

Interní doktorandka doktorského studijního programu Pedagogika

E-mail: bartosova.michaela01@upol.cz

Mgr. Dominika Provázková Stolinská, Ph.D.

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc

E-mail: dominika.provazkova@upol.cz

Jsou témata výchovy k sexuálně reprodukčnímu zdraví v edukační realitě vnímaná žáky jako dominantní či absentující?

Michaela Hřivnová

Centrum výzkumu zdravého životního stylu a Katedra antropologie a zdravotní vědy, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc. Kontakt: michaela.hrivnova@upol.cz

Abstrakt:

Cílem sdělení je představit dílčí výsledky výzkumu „*Výchova ke zdraví pohledem žáků a pedagogů základních škol*“ vztahující se k subjektivní evaluaci realizovaného kurikula vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví v edukační realitě nižšího sekundárního vzdělávání žáky 9. ročníků základních škol. Akcent v tomto sdělení je kladen na subjektivní evaluaci žáků směrem k tématům pojícím se s problematikou sexuálně reprodukčního zdraví (a to v rámci dvou tematických okruhů učiva vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví dle RVP ZV 2013, 2016, které mají nejtěsnější vazbu na problematiku sexuálně reprodukčního zdraví). Konkrétním cílem je tedy zjistit, která subtémata žáci hodnotí jako dominantní či absentující v edukační realitě, resp. která subtémata jsou žáky preferovaná. Na základě výsledků od 755 žáků z 23 základních škol v 5 krajích ČR je možno konstatovat, že jako nejdominantnější subtéma v tematickém okruhu Vztahy mezi lidmi a formy soužití hodnotí žáci „Vztahy ve dvojici – partnerské vztahy, manželství a rodičovství“ a v tematickém okruhu Změny v životě člověka a jejich reflexe udávají jako dominantní subtéma „Tělesné změny v dětství, pubertě a dospívání“. Jako absentující subtéma nejčastěji žáci uváděli „Promiskuita“ a „Poruchy pohlavní identity“. Jako žáky preferovaná témata jsou ve většině žáků udávaná ta, která byla současně žáky označena jako dominantní témata v edukační realitě vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví.

Klíčová slova:

Výchova ke zdraví; kurikulum; evaluace; dominantní, absentující a preferovaná témata; výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví

Úvod

Témata vztahující se k problematice sexuálně reprodukčního zdraví jsou na státní úrovni kurikula pro nižší sekundární vzdělávání (ISCED 2) dle kurikulárního dokumentu Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání¹ (ve všech verzích RVP ZV) zařazena převážně pod vzdělávací obor Výchova ke zdraví. Vzdělávací obor Výchova ke zdraví spadá pod vzdělávací oblast Člověk a zdraví. Cílem vzdělávací oblasti, resp. oboru je formativně působit na žáky v oblasti podpory zdraví a aktivního přístupu ke zdraví, podpory optimálních návyků životního stylu, prevence rizikového chování a rozvoje zdravotní gramotnosti. Konkrétní cíle vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví² jsou od roku 2013 definovány s využitím 16 očekávaných výstupů³, z nichž OV 11 a 12 mají bezprostřední vazbu na výchovu k sexuálně reprodukčnímu zdraví⁴. Ve VZ je definováno 6 stěžejních tematických okruhů učiva (1. Vztahy mezi lidmi a formy soužití, 2. Změny v životě člověka a jejich reflexe, 3. Zdravý způsob života a péče o zdraví, 4. Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence, 5. Hodnota a podpora zdraví a 6. Osobnostní a sociální rozvoj.), které jsou dále specifikovány do jednotlivých subtémat. Problematika výchovy k sexuálně reprodukčnímu zdraví je nejvíce zastoupená pod tematickým okruhem 1 a 2. Pod první tematický okruh „Vztahy mezi lidmi a formy soužití“ jsou zařazena subtémata - Vztahy ve dvojici – kamarádství, přátelství, láska; Vztahy ve dvojici – partnerské vztahy, manželství a rodičovství; Vztahy a pravidla soužití v rodině ve škole; Vztahy mezi vrstevníky; Vztahy v obci, spolku⁵. Pod druhý tematický okruh „Změny v životě člověka a jejich reflexe“ spadají

---

¹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání bude dále označován s využitím zkratky RVP ZV

² Vzdělávací obor Výchova ke zdraví bude dále označován zkratkou VZ

³ Očekávané výstupy budou dále označovány s využitím zkratky OV

⁴ Evaluace naplnění OV 11 a 12 žáky 9. ročníků ZŠ, resp. analýzu dosažené úrovně vzdělávacích výsledků u těchto OV prezentuje Hřivňová (2016,

⁵ Jak je patrné, ne všechna subtémata se dotýkají sexuální výchovy, jako např. „Vztahy v obci, spolku...“

subtémata - Tělesné změny v dětství, pubertě a dospívání; Duševní změny v dětství, pubertě a dospívání; Společenské změny v dětství, pubertě a dospívání; Zdraví reprodukční soustavy; Sexualita jako součást formování osobnosti; Sexuální zdrženlivost; Předčasná sexuální zkušenost; Promiskuita; Těhotenství a rodičovství mladistvých a Poruchy pohlavní identity (srovnej RVP ZV, 2013 a 2016).

Význam edukace v oblasti sexuálně reprodukčního zdraví v rámci formálního vzdělávání je podporován řadou odborníků (Rašková, 2008; Šulová et al., 2011; Weiss, Ondřichová; 2014 aj.). Cílem včasné edukace je zejména formování optimálního sexuálního chování a „zdravé“ sexuality bez přítomnosti rizikového sexuálního chování (včetně schopnosti žáků vyhodnotit možné abnormální až patologické sexuální chování) s akcentem na všechny roviny lidské sexuality, tedy bio-psycho-sociální event. spirituální.

Žádoucí tedy je, aby projektová (státní) úroveň kurikula byla naplňována na školní úrovni kurikula a projevila se tak cílenými vzdělávacími výsledky žáků. V oblasti sexuálně reprodukčního zdraví to tedy znamená, aby v edukační realitě v rámci realizovaného kurikula VZ byly zastoupeny výše uvedené tematické okruhy učiva s danými subcelky a aby žáci adekvátně docílili OV 11 a 12 (*VZ-9-1-11 respektuje změny v období dospívání, vhodně na ně reaguje; kultivovaně se chová k opačnému pohlaví. VZ-9-1-12 respektuje význam sexuality v souvislosti se zdravím, etikou, morálkou a pozitivními životními cíli; chápe význam zdrženlivosti v dospívání a odpovědného sexuálního chování*). Z předchozích výzkumů realizovaného kurikula VZ vyplývá (Hřivnová, 2014), že „sexuální výchovu“ jako dominantní výukovou oblast v rámci VZ uvádí 22 % pedagogů VZ. Současně kvitují skutečnost, že témata „sexuální výchovy“ mají být ve stávající podobě obsažena v kurikulu VZ (83 %). Pedagogové dále uvádějí, že témata „sexuální výchovy“ jsou na školách vyučovány ve vzdělávacím oboru VZ a dalších vyučovacích předmětech (72 %).

Na otázku, jak vnímají zastoupení jednotlivých témat vztahujících se k problematice sexuálně reprodukčního zdraví v edukační praxi vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví samotní žáci, bude odpovězeno v následujících pasážích.

Cíle

Hlavním cílem sdělení je představit dílčí výsledky výzkumu „*Výchova ke zdraví pohledem žáků a pedagogů základních škol*“ s akcentem na problematiku sexuálně reprodukčního zdraví. Konkretizovaným cílem je subjektivní evaluace tematických subcelků učiva, kategorizovaných dle kurikulárního dokumentu RVP ZV (verze 2013), žáky 9. ročníků základních škol. Specificky jde o detekci subtémat okruhů učiva Vztahy mezi lidmi a formy soužití a Změny v životě člověk a jejich reflexe vzdělávacího oboru VZ a hodnocení jednotlivých subtémat tak, jak je žáci v edukační realitě VZ vnímají – tedy jako dominantní či absentující, a která subtémata jsou žáky preferovaná.

Metodologie

Výzkum „*Výchova ke zdraví pohledem žáků a pedagogů základních škol*“, vycházel z dotazníkového šetření u 755 žáků 9. ročníků navštěvujících 23 základních škol v pěti krajích České republiky. Výzkumný nástroj - dotazník pro žáky se skládal ze dvou částí, kdy první z nich obsahovala 11 položek (9 položek s využitím hodnocení na číselné škále 1-10, 2 položky otevřené) vztahující se k subjektivní evaluaci realizovaného kurikula vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví. Druhá část byla koncipována s využitím RVP ZV (2013), resp. v tomto dokumentu uvedeným 6 kategoriím učiva (stěžejním tematickým celkům, neboli oblastem či okruhům) a jednotlivým tematickým subcelkům, a žáci se vyjadřovali k tomu, zda jednotlivá témata (subcelky) zpětně vnímají jako dominantní či absentující, která jsou jimi preferovaná⁶.

Výsledky a diskuse

---

⁶ **dominantní téma** (tzn., v edukační realitě tomuto tématu byla věnována značná – dominantní pozornost), **absentující téma** (tzn., v edukačním procesu se jednalo o téma opomíjené až chybějící – absentující) a **preferované téma** (tzn., dané téma se jeví jako nejvíce zajímavé – preferované).

Výsledky jsou zde prezentované tabelární a grafickou formou vždy pro jednotlivý tematický celek učiva (celkem vybrané dva stěžejní tematické okruhy učiva VZ) s výše uvedenou trojí kategorizací hodnocení⁷ (dominantní, absentující a preferované téma). U témat, resp. tematických subcelků, označených jako „preferované téma“, je také provedena analýza srovnání subjektivního hodnocení preferovaných témat s ohledem na pohlaví žáků.

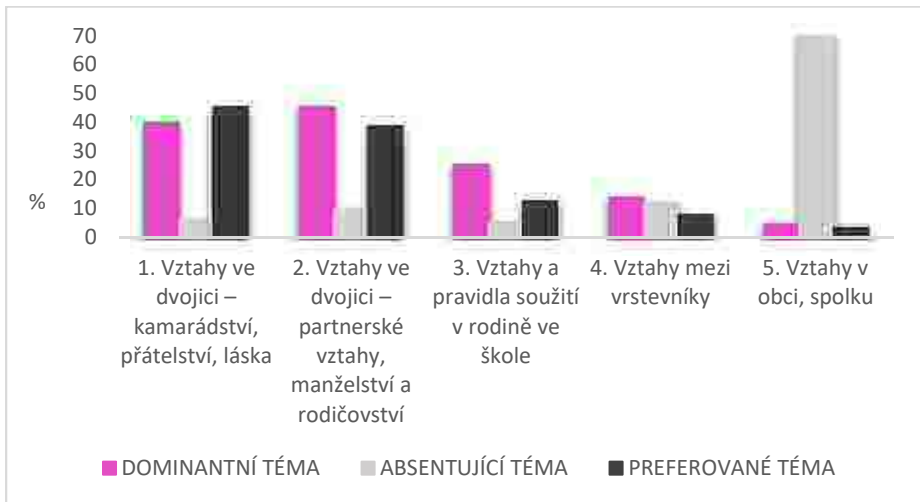
I. Analýza tematického okruhu učiva VZ: VZTAHY MEZI LIDMI A FORMY SOUŽITÍ

V první základní tematické oblasti vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví označené jako „Vztahy mezi lidmi a formy soužití“, uvádí žáci jako nejdominantnější tematický subcelek „vztahy ve dvojici – partnerské vztahy, manželství a rodičovství“, který současně označují jako druhý nejzajímavější (nejpreferovanější), jak dokumentuje tabulka 1 a graf 1. Ještě více zajímavý se jim jeví tematický subcelek „vztahy ve dvojici – kamarádství, přátelství, láska“, což vychází z logiky věci daného vývojového období žáků. Četnější preference tohoto subcelku, se zaznamenanou statistickou významností, byla zachycena u sledovaných dívek. Chlapci pak častěji oproti dívkám preferují tematický subcelek „vztahy a pravidla soužití v rodině, ve škole“. Téma, které dle jejich názoru nejvíce absentovalo při realizaci vzdělávacího oboru Výchova ke

---

⁷ V tabelárních i grafických schématech jsou využita relativní četnosti pouze z důvodu snahy o prezentaci všech potřebných údajů do jednoho zobrazovacího celku. Absolutní četnost jednotlivých položek jsou dostupná u autorky práce.

zdraví, se týká „vztahů v obci, spolku“, což nelze hodnotit jako téma vztahující se k sexuálně reprodukčnímu zdraví.

Graf 1

Analýza subjektivního hodnocení dominantních, absentujících a preferovaných témat v tematickém celku „Vztahy mezi lidmi a formy soužití“ ve vzdělávacím oboru Výchova ke zdraví žáky 9. ročníků základních škol

Tabulka 1

Analýza subjektivního hodnocení dominantních, absentujících a preferovaných témat v tematickém celku „Vztahy mezi lidmi a formy soužití“ ve vzdělávacím oboru Výchova ke zdraví žáky 9. ročníků základních škol

VZTAHY MEZI LIDMI A FORMY SOUŽITÍ	DOMINANTNÍ TÉMA			ABSENTUJÍCÍ TÉMA			PREFEROVANÁ TÉMA			p
	Dívky %	Chlapci %	Celkem %	Dívky %	Chlapci %	Celkem %	Dívky %	Chlapci %	Celkem %	
1. Vztahy ve dvojici – kamarádství, přátelství, láska	40,81	39,11	40,00	4,79	8,10	6,36	49,62	40,78	45,43	0,01*
2. Vztahy ve dvojici – partnerské vztahy, manželství a rodičovství	44,58	46,37	45,43	8,82	11,17	9,93	39,80	37,71	38,80	0,56
3. Vztahy a pravidla soužití v rodině, ve škole	27,20	23,46	25,43	4,53	5,87	5,17	10,33	15,36	12,72	0,04*
4. Vztahy mezi vrstevníky	14,86	13,13	14,04	10,83	13,69	12,19	8,82	7,26	8,08	0,43
5. Vztahy v obci, spolku	4,28	5,59	4,90	72,04	69,55	70,86	2,77	4,75	3,71	0,15

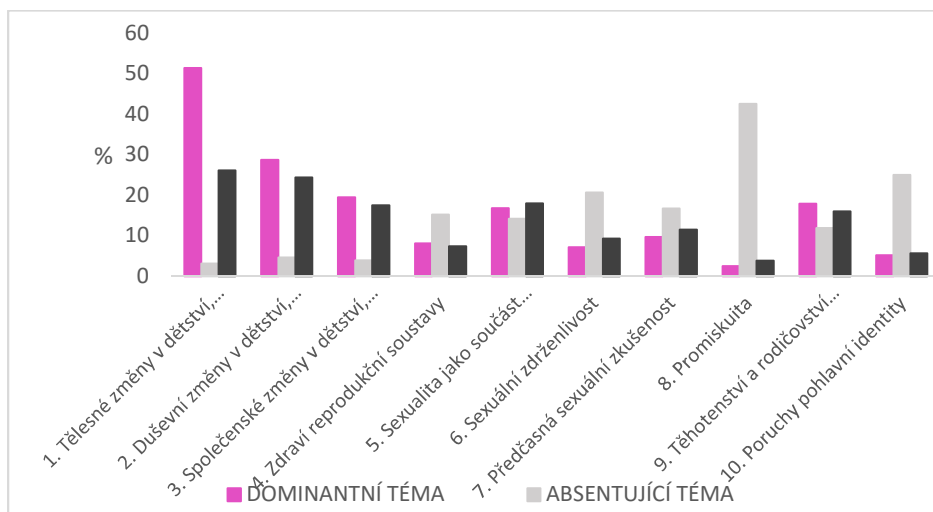
* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Pozn. V tabulce jsou zvýrazněny nejčtenější dominantní, absentující a preferovaná témata žáky, včetně zachycené signifikance mezi dívkami a chlapci v preferovaných tematických subcelcích.

II. Analýza tematického okruhu učiva VZ: ZMĚNY V ŽIVOTĚ ČLOVĚKA A JEJICH REFLEXE

V tematickém celku učiva „*Změny v životě člověka a jejich reflexe*“, ve kterém měli žáci možnost volit z desíti tematických subcelků (specifikovaných v tabulce 2), detekovali jako nejdominantnější tematickou podoblast edukační reality „Tělesné změny v dětství, pubertě a dospívání“, která byla žáky současně označována jako nejpreferovanější, s velkým předstihem před dalšími devíti tematickými subcelky (viz tabulka 2 a graf 2). Vesměs lze konstatovat, že všechna subtémata této tematické oblasti se významně pojí s očekávaným výstupem vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví 11 a 12, tedy s problematikou sexuálně reprodukčního zdraví a sexuální výchovy (srovnej RVP ZV, 2013 s. 81; RVP ZV, 2016, s. 93). Zjištění vypovídající o dominantním zařazování témat s „biologickou“ tematikou do edukační reality Výchovy ke zdraví, na úkor psychosociálního pohledu na lidskou sexualitu, resp. sexuální výchovu, potvrzuje častou tendenci „biologizace“ Výchovy ke zdraví a nižší akceptaci holistického přístupu (tzn., vyváženého bio-psycho-sociálního event. spirituálního akcentu na zdraví, potažmo lidskou sexualitu) v duchu poslání Výchovy ke zdraví (RVP ZV, 2013, s. 80; RVP ZV, 2016, s. 92). Na nutnost multidisciplinárního přesahu v komplexním holistickém pojetí sexuální

výchovy upozorňuje Rašková, 2008; Šulová et al., 2011; Hřivnová, 2017 aj. Signifikantní rozdíly preferovaných subtémat mezi dívkami a chlapci sledáváme u pěti z nich, kdy dívky častěji jeví zájem o subtema „Duševní změny v dětství, pubertě a dospívání“ a „Těhotenství a rodičovství mladistvých“. Chlapci vykazují vyšší preferenci tematických subcelků „Sexualita jako součást formování osobnosti“, „Sexuální zdrženlivost“ a „Předčasná sexuální zkušenost“ (tabulka 2).

Graf 2

Analýza subjektivního hodnocení dominantních, absentujících a preferovaných témat v tematickém celku „Změny v životě člověka a jejich reflexe“ ve vzdělávacím oboru Výchova ke zdraví žáky 9. ročníků základních škol

Tabulka 2

Analýza subjektivního hodnocení dominantních, absentujících a preferovaných témat v tematickém celku „Změny v životě člověka a jejich reflexe“ ve vzdělávacím oboru Výchova ke zdraví žáky 9. ročníků základních škol

10. Poruchy pohlavní identity	9. Těhotenství a rodičovství mladistvů	8. Promiskuita
4,53	20,15	2,02
5,87	15,36	3,07
5,17	17,88	2,52
26,95	10,58	43,07
22,91	13,40	41,90
25,03	11,92	42,51
7,05	19,14	2,77
4,19	12,57	5,03
5,70	16,03	3,84
0,09	0,01*	0,11

* p<0,05 **p<0,01 *** p<0,001

Pozn. V tabulce jsou zvýrazněny nejčetnější dominantní, absentující a preferovaná témata žáky, včetně zachycené signifikance mezi dívkami a chlapci v preferovaných tematických subcelcích.

Závěr

Nedílnou, a možno říci i stěžejní, oblastí edukace v rámci nižšího sekundárního vzdělávání ve vzdělávacím oboru Výchova ke zdraví je problematika ochrany a podpory sexuálně reprodukčního zdraví. V kurikulárním dokumentu Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (2013, 2016) jsou vzdělávací cíle k této tematice implementovány pod očekávaný výstup 11 a 12 a konkrétní subtémata učiva rozpracovaná zejména pod tematickým okruhem učiva „Vztahy mezi lidmi a formy soužití“ a „Změny v životě člověka a jejich reflexe“. Z dílčích výsledků prezentovaného výzkumu „*Výchova ke zdraví pohledem žáků a pedagogů základních škol*“, v rámci subjektivní evaluace realizovaného kurikula Výchovy ke zdraví žáky 9. ročníků základních škol vyplývá, že ne všechna subtémata výše uvedených tematických okruhů učiva jsou v edukační realitě Výchovy ke zdraví zastoupena vyváženě. Jako dominantní, tedy v edukační realitě nejčetněji zastoupená, uvádí žáci subtémata „Tělesné změny v dětství, pubertě a dospívání“ a „Vztahy ve dvojici – partnerské vztahy, manželství a rodičovství“. Tyto dva tematické subcelky současně žáci označují jako jimi nejpreferovanější. Na této skutečnosti je možno vytvořit konstrukt (který je nutné dalšími výzkumy ověřit), že žáci preferují ta témata, se

kterými se nejvíce v edukační realitě setkávají, a tudíž mají konkrétní představu o jejich obsahové náplni a celkovém pojetí. Témata, která žáci označili jako absentující, tedy v edukační realitě nejméně zastoupená, se váží k problematice „Promiskuity“ a „Poruch pohlavní identity“. Jedním z možných vysvětlení, proč právě tato témata vykazují nejčastější absenci ve výchově a vzdělávání žáků, by mohla být skutečnost, že jde o témata jak odborně, tak zejména stran didaktické transformace pro pedagogy náročná, a tak jim v edukační realitě věnují minimální až žádnou pozornost.

Doporučením vyplývajícím ze zjištěných výsledků prezentovaného výzkumu, by se mohl stát apel pro edukační realitu nižšího sekundárního vzdělávání ve vzdělávacím oboru Výchova ke zdraví v tom smyslu, aby témata a subtémata vztahující se k problematice ochrany a podpory sexuálně reprodukčního zdraví byla vyvážená a zahrnovala všechny bio-psycho-sociální roviny sexuální výchovy, a to v souladu se státní úrovní kurikula.

Literatura

HŘIVNOVÁ, M. 2017. Faktory ovlivňující výběr budoucího životního partnera - evaluace očekávaného výstupu 12 ve vzdělávacím oboru Výchova ke zdraví na ZŠ. In Miroslav MITLÖHNER a Zuzana PROUZOVÁ (eds.) „25. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice. Pardubice 2017. 12. - 14. října 2017. Sborník referátů.“ Praha: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, z.s. 2017. s. 38-45. ISBN 978-80-905696-5-2.

HŘIVNOVÁ, M. 2016. Evaluation of educational standards in Health education with an emphasis on sexually reproductive health. In *3rd International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts SGEM 2016*, www.sgemsocial.org, SGEM2016 Conference Proceedings, ISBN 978-619-7105-71-1 / ISSN 2367-5659, 24 - 31 August, 2016, Book 1 Vol. 2, 479-490pp, DOI: 10.5593/SGEMSOCIAL2016/B12/S02.062.

HŘIVNOVÁ M. 2014. The Conception of Health Education at Primary Schools in the Czech Republic. In *SGEM Conference on Psychology & Psychiatry, Sociology & Healthcare Education*. Albena: International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences & Arts,

Volume 2. 2014. s. 899-912. ISBN 978-619-7105-23-0. ISSN 2367-5659.

RAŠKOVÁ, M. 2008. *Přípravenost učitele k sexuální výchově v kontextu pedagogické teorie a praxe v české primární škole*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 190 s. Monografie. ISBN 978-80-244-2077-6.

ŠULOVÁ, L. a kol. 2011. *Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví*. Praha: Maxdorf, ©2011. 439 s. ISBN 978-80-7345-238-4.

WEISS, P. a ONDŘICHOVÁ, L. 2014. *Weissova navigace sexem*. Vyd. 1. V Praze: Columbus, 2014. 208 s. ISBN 978-80-87588-43-7.

Stručná genealógia katolíckej koncepcie sexuálneho a reprodukčného zdravia

Petr Kocina a Dagmar Marková

Abstrakt:

Pojem sexuálne a reprodukčné zdravie je vždy vyjadrením istej koncepcie dobra, ktorú sledujú rôzne existujúce katalógy sexuálnych a reprodukčných práv. Zatiaľ čo väčšina katalógov takýchto práv sa opiera o liberálne koncepcie dobra, predkladaný text stručne načrtáva ideové základy jednej z politicky najefektívnejších a k liberálnej interpretačnej línii antagonických koncepcií. V texte analyzovaná katolícka koncepcia sexuálneho a reprodukčného zdravia sa napriek svojim archaickým koreňom nedá odkazovať na minulosť. Dodnes nepochybne stojí na pozadí mnohých politických rozhodnutí a implementačných bariér, ktoré bránia realizácii liberálnych politických projektov a rozvoju ľudských práv v tejto oblasti. Skúmanie tejto myšlienkovvej línii v historickej perspektíve až po súčasnosť odкрýva dogmatické základy často zahmlievane v obskúrnych teologických argumentoch. Na praktickú relevantnosť témy v závere poukazujú aj vybrané legislatívne návrhy založené na tejto alternatívnej predstave dobra.

Kľúčové slová: sexuálne a reprodukčné práva, ľudské práva, sexuálne a reprodukčné zdravie, koncepcia dobra, etika.

Úvod

Sexuálne a reprodukčné práva sú v podstate návrhy konkrétnych oprávnení vyplývajúcich zo všeobecne definovaných ľudských práv, ktoré sú v medzinárodnom práve priznané jednotlivcovi v oblasti sexualit y a reprodukcie na základe morálnej požiadavky univerzálnej a rovnakej úcty ku každému človeku. V týchto normách je možné nájsť stopy rôznych filozofických tradícií, no ide tu zväčša o antropocentricky chápané ľudské práva, ktoré vyplývajú z predstavy ľudských dejín ako členitého procesu, ktorý harmonicky smeruje k spoločenskému stavu najväčšej nožnej miery slobody a autonómie človeka, k rešpektovaniu

ľudskej dôstojnosti a rovnosti všetkých ľudí. Rezonuje v nich konštrukcia pozitívnej hodnoty ľudskej sexuality ako aj odhodlanie podporovať pokrok a zlepšovať životnú úroveň ľudí na celom svete.

Podľa záverečného dokumentu Medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji OSN v Káhire, ods. 7.2, vychádzajú reprodukčné práva zo: „základného práva všetkých dvojíc a jednotlivcov rozhodovať slobodne a zodpovedne o počte a čase narodenia svojich detí a mať informácie a prostriedky, ako tak urobiť, aby dosiahli najvyšší štandard sexuálneho a reprodukčného zdravia.“ No Vatikán pripojil k tejto dosť všeobecnej formulácii vlastnú výhradu, v ktorej spresňuje, že pod dvojicami rozumie manželské páry, a sexuálne a reprodukčné zdravie chápe nie ako niečo samostatné, ale v celostnom ponímaní človeka. /KN 47/94/. Pri prostriedkoch je z pohľadu Vatikánu dôležité uvážiť najmä ich mravnú prístupnosť. Reprodukčné zdravie teda nemožno oddeliť od zdravého zmysľania a rozhodovania podľa zdravej morálky. Reprodukčné právo je právo na takéto zdravie (Vyhlásenie k otázke tzv. sexuálnych a reprodukčných práv, 1999). Aké „zdravé zmysľanie“ a „zdravú morálku“ má komisia Konferencie biskupov na mysli, je v podstate empirická otázka, ktorú tu nemôžeme zodpovedať v celej šírke teologických úvah. Rekonštruovať minulosť v jej úplnosti nie je možné. Výber prameňov je preto orientačný a ich výklad nie je systematický. Cieľom textu je len stručné predstavenie základných ideových zdrojov katolíckej koncepcie dobra v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia.

Zrodenie a formovanie katolíckej predstavy „zdravej morálky“ v historickom procese

Vzhľadom na to, že niektoré súvislosti často nevychádzajú dostatočne jasne najavo a bývajú zahmlievane, považujeme za vhodné zdôrazniť, že korene súčasných postojov Vatikánu k otázkam sexuálneho a reprodukčného zdravia, siahajú do obdobia Starého zákona a majú pôvod v biblickom zjavení. Pri interpretácii týchto prameňov sa pokúsime abstrahovať od všetkého, čo sa netýka priamo postojov Katolíckej cirkvi k sexuálnemu a reprodukčnému zdraviu alebo rodovej rovnosti.

Aj keď sú postoje k ženám a sexualite v textoch Starého zákona rozporuplné, je jasné, že to bola spoločnosť, ktorá pripisovala manželskému sexu s ohľadom na reprodukciu veľkú váhu a mala k nemu, síce nie celkom jednoznačný, ale na tú dobu rozumný a dosť pragmatický postoj (Spencer, 1999, s. 37). Pohlavný život bol síce na jednej strane znečisťujúci a vyžadoval si zvláštne obrady: „Ak niekto obcoval so ženou a pritom vyšlo semeno, obaja sa vykúpu vo vode a budú až do večera nečistí.“ (Lv 15, 19), no zároveň sa Izraeliti na pohlavnosť medzi mužom a ženou vedeli pozeráť ako na niečo v podstate prirodzené, v žiadnom prípade záhadné, čo by sa malo úzkostlivo strážiť ako nejaké zlé tabu. Pôsobivým príkladom je Veľpieseň (Canticum), krátky spis zo Starého zákona (Denzler, 1999, s. 7). Manželstvo bolo u Židov skoro náboženskou povinnosťou a celibát sa ideologicky nepodporoval, pričom veľkňaz sa dokonca musel oženiť (Spencer, 1999, s.37).

Populačná politika kmeňov Izraela bola jednoznačne expanzívna. V snahe rezervovať každú sexuálnu funkciu pre plodenie detí boli všetky neprokreatívne sexuálne praktiky považované za hanebnosť, vrátane homosexuality a masturbácie. Už výron semena v spánku bol znepokojivý a znečisťujúci, muž si dokonca nesmel držať penis pri močení, čo vychádzalo zrejme z obavy, že by mohol začať masturbovať, za čo jeden talmudista navrhol až trest smrti (Spencer, 1999, s.38). Ako veľmi je dobová predstava týchto kmeňov (ich Boha) o morálke, dobre a spravodlivosti vzdialená súčasnému etickému mysleniu najlepšie dokladá fakt, že židovsko-kresťanský Boh nariaďuje Izraelitom vykonať genocídu, (zločin proti ľudskosti z pohľadu súčasného medzinárodného práva), ako vhodné riešenie územných sporov. V prvej knihe Samuelovej Boh hovorí, 15: 2-3, „Teraz choď a poraz Amaleka. Daj do kliatby všetko, čo má, nezľutuj sa nad ním a usmrť mužov i ženy, nemluvňatá i dojčatá, voly i ovce, ťavy i osly!“ Aj na mnohých iných miestach napr. Jozue 6: 21, Amos 13:16, Deuteronomium 3: 4-6, Deuteronomium 2: 3-4, Izaiáš 13: 15-18, je genocída považovaná za morálne prijateľné riešenie rôznych sporov, príp. primeraný trest za niečo. V oblasti sexuality sa z príbehu o Onanovi (Biblia, Gn 38, 6-10), na ktorom je do veľkej miery založená aj súčasná kresťanská sexuálna etika, dozvedáme, že Boh trestá prerušovanú súlož smrťou, no genocídu považuje za morálne prijateľnú. „Zdravá morálka“ Katolíckej cirkvi sa síce

selektívne, ale nepopierateľne opiera o posolstvá a reprodukčnú politiku Starého zákona. Z pohľadu viery ide o Božie slovo, a to treba jednoznačne rešpektovať.

Okrem prvkov židovskej sexuálnej morálky však prenikali do kresťanskej sexuálnej morálky aj filozofické myšlienky stoikov. Práve tí kládli slobodu od vášní medzi najvyššie ciele a venovali obrovské úsilie tomu, aby nerozumné pudy a zlé vášne nejako potlačili (Denzler, 1999, s. 9). Medzi stoikmi v období rímskej antiky vynikali Seneca, Filón, Epiktétos, Markus Aurélius a ďalší. Seneca aj Musonius Rufus chválili počestnosť ako ideál a učili mužov aby, ak ju nevedeli celkom potlačiť, orientovali svoju sexualitu na manželstvo, a aby rozumom ovládali vášne a žiadosti tela, hoci Seneca bol známy pletkami s mužmi (Spencer, 1999, s. 51). Podľa Denzlera (1999) však ani jeden stoik neovplyvnil európsku sexuálnu etiku a súvisiace právo tak zásadne a hlboko, ako filozof a teológ Filón Alexandrijský (asi 50 n.l.), ktorý interpretoval sexuálne kultové predpisy Starého zákona ako analógiu k stoickej etike. Hlavná zásada, ktorú propagoval, a na ktorej je dodnes postavená celá kresťanská sexuálna etika je, že pohlavný styk smie slúžiť len, alebo dnes už minimálne vždy aj, k plodeniu potomstva. Táto zásada sa vinie katolíckou sexuálnou morálkou prakticky až do dnešných dní (Denzler, 1999, s. 9). Aj novoplatonici, Plotinos, Porfýrios a Jamblichos, viedli svojich žiakov k celibátu a vegetariánstvu, odriekaniu pôžitkov tela, a toto všetko pripravovalo pôdu pre prijatie kresťanských hodnôt (Spencer, 1999, s. 51). Odtiaľ už bol potom iba krôčik k náuke novopytagorejcov a gnostikov, že bezženstvo je treba hodnotiť vyššie než manželstvo. Došlo to až tak ďaleko, že rímsky právnik Minucius Félix (3 st. n. l.) považoval skutočnosť, že sa mnohí kresťania dobrovoľne vzdávali života v manželstve, za dôkaz vynikajúcej morálky cirkvi (Denzler, 1999, s. 10). Prví kresťanskí učitelia, Klement Alexandrijský, Ján Chrisostomos, Eusebius z Cezarey, Gregor z Nyssy, Ambrosius a Hieronymus ustavične chválili panenstvo a jednoznačne odsudzovali sexuálne styky mimo manželstva. Origenes sa dal dokonca vykastrovať, len aby rozptýlil údajné pochybnosti o svojom panenskom živote. Opovrhovanie telesnosťou a pohlavnosťou sa stalo v tomto období doslova kultúrnym trendom. Apoštol Pavol učil o blížiacom sa druhom príchode Krista a raná Cirkev verila, že k tejto udalosti môže dôjsť každú chvíľu, čakali, že

sa jednoducho otvorila nebesia a Pán sa zjaví, aby rozdelil ľudí na spravodlivých a bezbožných (Spencer, 1999, s. 56). Vo všeobecnosti sa dá povedať, že teológia raného kresťanstva sa nechala viesť sexuálnou etikou stoikov, ktorá práve v dobe Ježiša Krista a krátko po ňom, za Filóna z Alexandrie, sledovala obzvlášť rigorózný kurz (Denzler, 1999, s. 10). Napriek tomu, že Starý zákon ako celok nie je celkom súladný s pohrdaním ľudským telom, čo bolo skôr charakteristické pre niektoré filozofické smery v neskorej antike, jeho ranokresťanské interpretácie sú inšpirované práve pasážami, ktoré zdôrazňujú sexualitu ako nečistú.

Dôležitým prameňom kresťanského myslenia sú okrem židovského Starého zákona, interpretovaného optikou stoicej etiky, nepochybne aj Pavlove listy. Pavol dôrazne poukazuje na rozpor medzi telom a duchom na mnohých miestach, napríklad: „Lebo telo si žiada, čo je proti duchu, a duch, čo je proti telu.“ (Ga 5,17). Ďalej Apoštol hovorí: „Tí, čo patria Kristovi Ježišovi, ukrižovali telo s vášňami a žiadosťami.“ (Ga 5,24). Sexuálny život v manželstve apoštol Pavol odporúča len tým, čo nedokážu tak ako on žiť v celibáte: „Dobre je, keď sa muž nedotýka ženy. Ale vzhľadom na nebezpečenstvo smilstva nech má každý svoju ženu a každá nech má svojho muža. Muž nech plní povinnosť voči manželke a podobne manželka voči mužovi. Žena nemá moc nad svojim telom, ale muž; podobne ani muž nemá moc nad svojim telom, ale žena. Neodpierajte si jeden druhému, iba ak na čas so vzájomným súhlasom, aby ste sa mohli venovať modlitbe, a opäť buďte spolu, aby vás Satan nepokúšal“ (Kor. 7, 1-6). Pojem „debitum“ (povinnosť), ktorý o Pavlovom myslení veľa vypovedá sa stal súčasťou manželskej morálky a manželského práva (Denzler, 1999, s. 10). A preto, že sám Ježiš sa k sexualite podľa oficiálnych evanjelií takmer nikdy nevyjadroval priamo, a okrem razantného odmietnutia rozvodov vlastne nič zásadné k otázkam sexuality a reprodukcie nepovedal, je práve Pavol jedným z najdôležitejších autorov, ktorého názory sú v mnohom dodnes smerodajné pre oficiálnu cirkevnú doktrínu.

Asi najvýznamnejší z cirkevných otcov západu bol Augustinus Aurélius. Základom Augustínovho chápania sexuality bola jeho interpretácia prvotného pádu. Podľa neho Adam a Eva, tak ako ich stvoril Boh, nepoznali žiadostivosť. „Prečo by sme nemali veriť,“ napísal v komentári ku knihe Genesis, „že títo ľudia pred pádom mohli svojimi

pohlavnými orgánmi k plodeniu detí disponovať tak, ako všetkými ostatnými údmi, ktoré predsa uvádza duša do pohybu slobodným pokynom bez akéhokoľvek obťažovania a chlípnosti rozkoše?... Prečo by sa malo zdať nevierohodné, že utvorenie prvých ľudských tiel bolo také, že ľudia disponovali pohlavnými orgánmi na pokyn, ktorým ovládajú nohy, keď idú na prechádzku, takže neplodili v ohni lásky ani nerodili v bolestiach“ (Augustín In: Denzler, 1999, s. 10). Podľa Augustína bol človek pred pádom do hriechu, ktorý bol často interpretovaný sexuálne, od slasti slobodný, neexistoval pre neho ani spor medzi telom a duchom (Denzler, 1999, s. 10). Na tieto predstavy dnes jasne nadväzuje aj súčasná teológia, zvlášť Ján Pavol II. prostredníctvom svojej teologickej antropológie, ktorá vyústila do jeho koncepcie teológie tela (Curran, 2003, s. 611).

Kresťanské predstavy o morálke po Augustínovi, ešte formovali mnohí teológovia, ale jeden z najvýznamnejších je nepochybne práve Tomáš Akvinský, ktorý je aj autorom teórie o animácii ľudského plodu (predpokladal, že duša vstupuje do ľudského plodu až po 40. dňoch u chlapcov a po 80. dňoch u dievčat) (Drgonec, 2001, s.33). Tento kresťanský mysliteľ už považoval telesné spojenie manželov za dobré, čo je v podstate aj oficiálna pozícia súčasnej Katolíckej cirkvi, pretože Boh stvoril podľa neho celú prirodzenosť človeka ako dobrú, ale k sexuálnej aktivácii môže dochádzať len v rámci manželstva, a aj tu musí byť zameraná len a výhradne k plodeniu potomstva (Denzler, 1999, s. 39). Podľa Akvinského: „Sú iba dva spôsoby, ako manželia môžu prísť k sebe bez akéhokoľvek hriechu, aby splodili potomstvo a aby odpykali vinu. Každý iný pohlavný akt je vždy hriech, prinajmenšom odpustiteľný“ (Akvinský In: Denzler, 1999, s. 39). Vinou, ktorá by mala byť odpykaná, rozumel Akvinský to, že manželský partner z povinnosti sexuálne uspokojí svojho druhu ako pokánie za iné hriechy, ak mu to nepôsobí žiadne potešenie. Tento myšlienkový fond rozvíja Katolícka teológia, aj keď v menej vyhranenej podobe prakticky dodnes. Ján Pavol II. vnímal zmysel a teológiu tela a ľudskej sexuality v súlade s vlastnou predstavou teologickej antropológie, do ktorej spadá stvorenie, pád do hriechu a spasenie tela. Teológia tela zvlášť zdôrazňuje žiadostivosť a chlípnosť, ktorá spôsobila vnútorné rozdelenie osoby na telo a ducha a teraz naruša aj jednotu komunity muža a ženy (Curran, 2003, s.611).

Teológia tela predstavuje kontinuum teologických východísk, ktoré sme načrtli už v predchádzajúcom texte.

Práve táto, „zdravá morálka“ stojí v opozícii ku koncepcii sexuálneho a reprodukčného zdravia založenej na možnosti slobodne uspokojovať vlastné sociálne, fyzické a emocionálne potreby len s ohľadom na práva druhých ľudí. Stav úplnej fyzickej, mentálnej a sociálnej pohody sa z hľadiska katolíckej teológie musí podriaďovať inej predstave dobra, ktorú by sme mohli charakterizovať ako spasenie, ktorá je s touto predstavou vzájomne antagonická. Katolícka predstava spasenia kladie v duchu stoicizmu slobodu od vášní medzi najvyššie ciele. Pre spaseného človeka je najdôležitejšie sebaovládanie. Podľa Jána Pavla II.: „Za cenu sebaovládania dosahuje človek hlbšiu a zrelšiu spontánnosť v srdci. Tým, že ovládne svoje inštinkty, objaví človek duchovnú krásu v znakoch vložených do ľudského tela ako mužskosť a ženskosť“ (Ján Pavol II In: Curran, 2003, 611). Reprodukčné zdravie z pohľadu Katolíckej cirkvi nemožno oddeliť od takého „zdravého“ zmýšľania a rozhodovania podľa „zdravej“ morálky. Za zdravie sa naopak považuje stav, v ktorom sa ľudia dávajú jeden druhému, oslobodení od žiadostivosti tela. Reprodukčné právo je právo až na takéto zdravie. Za skutočnú hodnotu je považovaná skôr sexuálna frustrácia alebo vyhasnutie fyzickej vášne a telesnej túžby. Aj keď Ján Pavol II. podľa Currana (2003) nezmysl'a o vášni výlučne len negatívne. Vášneň a žiadostivosť síce nebezpečným spôsobom umlčujú hlas svedomia, ale prostredníctvom radikálnej transformácie vášne prostredníctvom Božej milosti sa z nej môže stať aj kreatívna sila (Curran, 2003, 611). V kontexte takejto teológie nie je stav fyzickej, emocionálnej a sociálnej pohody v súvislosti so sexualitou považovaný za dobrý, ak sa zakladá na vášnivom uspokojovaní fyzických potrieb. Vášneň uspokojuje zmysly a telo, ale takéto uspokojenie, z pohľadu teológie, neprinesie ani pokoj ani skutočnú spokojnosť. Dôraz sa preto kladie predovšetkým na sebaovládanie. V tomto zmysle slovami Jána Pavla II.: „Telo je dané ako úloha duchu“ (Ján Pavol II, In: Curran, 2003, s.619). S telom sa bojuje. Cieľom je návrat k „nevinosti“, definovanej prakticky vyhasnutým libidom, absenciou sexuálnej apetencie. Žiadna koncepcia dobra, či už je nazvaná sexuálne a reprodukčné zdravie alebo inak, nemôže byť, ak je v rozpore s touto predstavou spasenia, považovaná za dobrú.

Tomistická tradícia prirodzeného práva navyše ponúka filozofický rámec, pre projekciu tejto morálky aj do medzinárodného práva. Aj keď dnes náboženské odpovede na morálne otázky stále poskytujú jednoduché riešenia, pridržovať sa ich je už často považované za intelektuálne nepoctivé a takáto argumentácia nezodpovedá, podľa Tugendhata (2004), ani vážnosti otázok ani čestnosti, vyžadovanej vierou. Ani veriaci totiž nemôže, prinajmenšom ak berie vážne aj neveriacich, zakladať svoje morálne normy v konečnom dôsledku na svojej viere. Dodržovanie týchto noriem, je totiž niečo, čo ako sa zdá, nakoniec vyžadujeme od všetkých; to ale môžeme iba za predpokladu, že morálne normy môžu byť pre všetkých zrozumiteľné a prijateľné (Tugendhat, 2004, s. 13). No predstavitelia tejto tradície sú presvedčení jednak o vlastnej neomylnosti, ktorú oficiálne od roku 1870 deklarujú ako dogmu, ale aj o tom, že existujú skutočné princípy morálky a spravodlivosti, ktoré môže objaviť ľudský rozum aj bez pomoci zjavenia, a že práve tieto princípy sami objavili a majú dokonca povinnosť ich presadzovať aj do medzinárodného práva. Ľudské zákony, ktoré sú s týmito „pravdami“ v rozpore, z hľadiska tomistickej tradície dokonca ani nie sú platným právom (Hart, 2004, s. 158). Akékoľvek antropocentrické chápanie ľudských práv je principiálne ťažko zlučiteľné s katolíckou teológiou. Podľa teistického pohľadu sú ľudské práva vždy len práva na určitý priestor slobody, ktorá každému osobne umožňuje dosiahnuť človeku Bohom vymedzený cieľ (Sousedík, 2007, s. 5). Sexuálne a reprodukčné práva, ako ich interpretuje napríklad IPPF, nie sú v súlade s katolíckou sexuálnou morálkou, a preto v kontexte novotomistickej tradície nie sú prirodzeným právom, ani ľudskými právami. Dokonca aj keby nadobudli formu subjektívnych pozitívnych práv v právnom poriadku nejakého štátu, z pohľadu tejto prirodzeno-právnej tradície by bola platnosť takého práva spochybnená.

K akým praktickým záverom smeruje táto morálna koncepcia je zrejmé z návrhu poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Štefana Kuffu, Mariána Kvasničku a Jozefa Mikloška na vydanie zákona, ktorým by sa zrušil zákon Slovenskej národnej rady č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva v znení neskorších predpisov, a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. V návrhu tohto zákona, ktorý je podľa dôvodovej správy len čiastočne súladný s právom Európskej únie,

navrhujú, okrem iného, aj takéto paragrafové znenie: „§ 161 ods. (4) Odňatím slobody na päť rokov až dvanásť rokov sa páchatel potrestá, ak vykoná, podstúpi alebo umožní umelé oplodnenie ľudského vajíčka, asistovanú reprodukciu, prenos nenarodeného dieťaťa, predimplantačnú genetickú diagnostiku, náhradné materstvo, využívanie ľudského tela, tela nenarodeného dieťaťa, organizmu nenarodeného dieťaťa alebo ich častí na dosiahnutie zisku, génovú terapiu a génové techniky na pohlavných bunkách človeka a na bunkách nenarodeného dieťaťa, spájanie ľudských genetických prvkov a zvieracích genetických prvkov alebo činnosti zakázané podľa čl. 16 ods. 2 písm. o) Ústavy Slovenskej republiky, (...).“ Za umelé oplodnenie teda navrhujú poslanci, konajúci v súlade s katolíckou morálkou a dogmami Katolíckej cirkvi, trest odňatia slobody na päť rokov až dvanásť rokov.

Záver

V príspevku sme sa zamerali na deskripciu základných východísk katolíckej koncepcie sexuálneho a reprodukčného zdravia, aj keď vzhľadom na šírku problematiky a rozsah tohto textu je potrebné zohľadniť určitú mieru zjednodušenia a zúženia. Sofistikovaná teológia dokáže zdôrazniť iné aspekty katolíckeho prístupu k sexualite a reprodukcii, no ukážka dogmaticky motivovaného legislatívneho návrhu dokladá, že načrtnutá konštrukcia dobre zodpovedá minimálne jednej z možných interpretačných línií a je dnes spoločensky relevantná. Koncepcia dobra, ktorá tu bola stručne predstavená, má naďalej tendenciu formovať spoločenskú prax v mnohých krajinách. Akokoľvek široký je prúd súčasnej teológie, nevyhnutne sa musí vyrovnávať s myšlienkovým odkazom, ktorý nesmeruje k stavu najväčšej možnej miery slobody a autonómie človeka, k rešpektovaniu ľudskej dôstojnosti a rovnosti všetkých ľudí v politicky-liberálnom zmysle, ale dáva týmto hodnotám radikálne iný významový kontext. Katolícka politicky konzervatívna alternatíva k liberálnej koncepcii dobra v tejto oblasti preto naďalej bráni implementácii práv teoreticky rozvíjaných na liberálnej myšlienkovvej platforme v mnohých krajinách.

Grantová podpora:

Text vznikol vďaka podpore grantu VEGA 2/0027/17: *Tradičné a alternatívne rodičovská 21. storočia: motivácie, dilemy a konzekvencie.*

Zoznam použitej literatúry:

BIBLIA 2007. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2331s. ISBN 987-80-7162-652-7.

CURRAN, CH. E. 2003. "Pope John Paul II's Teaching on Sexuality and Marriage: An Appraisal," *University of St. Thomas Law Journal*: Vol. 1: Iss. 1, Article 27. [elektronická verzia]. [Citované 03.12. 2015]. Dostupné na: <http://ir.stthomas.edu/ustlj/vol1/iss1/27>

DENZLER, G. 1999. *Zakázaná slast. Dva tisíce let křesťanské sexuální morálky.* Brno: CDK, 248 s. ISBN 80-85959-48-8.

DRGONEC, J. 1997. *Základné práva a slobody podľa Ústavy Slovenskej republiky.* Bratislava: Manz, 340 s. ISBN 80-85719-13-4.

HART, H. A. L. 2004. *Pojem práva.* Praha: Prostor, 312 s. ISBN 80-7260-103-2.

SOUSEDÍK, S. 2007. Idea lidských práv a její dvě verze. In: *Teologické texty* 2007/3, [online]. [Citované 30.04.2016]. Dostupné na: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-3/Idea-lidskych-prav-a-jeji-dve-verze.html>

SPENCER, C. 1999. *Dejiny homosexuality.* Bratislava: Slovart, 295 s. ISBN 80-7145-302-1.

TUGENDHAT, E. 2004. *Prednášky o etice.* Praha: Oikoymenh, 311 s. ISBN 80-7298-086-6.

VYHLÁSENIE K OTÁZKE TZV. SEXUÁLNYCH A REPRODUKČNÝCH PRÁV, 1999 [online]. [Citované 30.09.2015]. Dostupné na: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-komisii-a-rad-kbs/c/vyhlasenie-k-otazke-tzv-sexualnych-a-reprodukcnych-prav>.

Kontakt:

Mgr. Petr Kocina, PhD., LL.M.
Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky
Filozofická fakulta
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Hodžova 1, 949 74 Nitra
Slovenská republika
e-mail: pkocina@ukf.sk

prof. PhDr. Dagmar Marková, PhD.
Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky
Filozofická fakulta
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Hodžova 1, 949 74 Nitra
Slovenská republika
e-mail: dmarkova@ukf.sk

Od zblížovania k sexu: výskumná sonda do súvislostí nekoitálnych a koitálnych sexuálnych aktivít

Dagmar Marková a Petr Kocina

Abstrakt

V texte prezentujeme úzky výsek z výsledkov širšieho výskumu, ktorý sa týkal postojových a behaviorálnych aspektov sexuálnych životných štýlov a ich socio-kultúrnych a etických kontextov. Zameriavame sa na dáta o sexuálnom zblížovaní a súvislostiach nekoitálnych a koitálnych sexuálnych aktivít. Konkrétne analyzujeme súvislosti medzi počtom a dĺžkou partnerských vzťahov, okolnosťami bozkávania, neckingu a pettingu v perióde pred realizáciou prvého pohlavného styku, ako aj sexuálne zblížovanie v období po prvom koite, vrátane okolností sexuálneho debutu, veku prvej masturbácie či hodnotenia sexuálnej spokojnosti.

Kľúčové slová

Sexuality, sexuálne správanie, sexuálne zblížovanie, nekoitálne sexuálne aktivity, necking, petting, bozkávanie, prvý pohlavný styk, partnerský vzťah, sexuálny výskum.

Úvod⁸

Vo viacerých výskumných štúdiách sme referovali o sexuálnom zblížovaní v období pred sexuálnym debutom a okolnostiach prvého koitu vo vzťahovom rámci behaviorálnom, etickom, sociálnom, či vo vzťahu k rizikovosti vzhľadom na prvoplánové a druhoplánové aspekty sexuálneho zdravia (Marková, 2017a,b,c, 2008, 2007 a i.). Na základe týchto výskumných údajov sa ukazuje, že v období pred prvým koitom majú mladí/é muži a ženy skúsenosti s párovými vzťahmi a s rozličnými

---

⁸ Text vznikol vďaka podpore grantu VEGA 1/0426/18: *Psychologické, socio-kultúrne a biologické zdroje lásky* a VEGA 2/0027/17: *Tradičné a alternatívne rodičovstvá 21. storočia: motivácie, dilemy a konzekvencie*.

variantmi sexuálnych praktík neckingu a pettingu. Bozkávanie, necking a do určitej miery aj rôzne formy pettingu patria k bežným začiatkom partnersky orientovanej sexuality. Prevažná väčšina uprednostňuje na začiatku sexuálnej kariéry bozkávanie, maznanie, láskanie a necking. Intímnejšie formy ako petting a koitus prichádzajú neskôr. Zároveň sa však ukazuje, že konštruovanie sexuálnych biografíí je rozmanité a poradie, počet a ďalšie okolnosti týchto skúseností nemusia nasledovať rovnaký vzorec, čo je v súlade so zisteniami Stichovej (2003) a Dannenbecka a Stichovej (2005).

V tomto príspevku sa však budeme zameriavať na súvislosti medzi koitálnymi a nekoitálnymi sexuálnymi aktivitami. Konkrétne si kladieme otázky o súvislostiach medzi sexuálnym zblížovaním v období pred prvým pohlavným stykom a okolnosťami prvého koitu a ďalšími behaviorálnymi atribútmi ako počet sexuálnych vzťahov a ich typ. Kladieme si otázky: Ako súvisí sexuálne zblížovanie v perióde pred prvým koitom s vekom prvého koitu a vekom prvej masturbácie? Aké sú súvislosti medzi okolnosťami sexuálneho zblížovania a párovými skúsenosťami v období pred sexuálnym debutom s počtom sexuálnych vzťahov? Aká je súvislosť medzi sexuálnym zblížovaním v sexuálnych a partnerských vzťahoch v perióde pred prvým sexom a po ňom? Ktoré okolnosti sexuálneho zblížovania prispievajú k prežívaniu sexuálnej spokojnosti?

Výskum

V rámci tohto textu prezentujeme čiastkové výsledky širšieho výskumu, ktorý sa týkal majoritných a minoritných heterosexuálnych sexuálnych životných štýlov a preferencií v oblasti sexuálnej morálky mužov a žien mladšieho, stredného a staršieho dospelého veku. Budeme sa zameriavať na analýzu súvislostí medzi sexuálnym zblížovaním v období pred prvým pohlavným stykom v heterosexuálnych vzťahoch a v perióde po prvom koite, sledujeme výskyt a dĺžku partnerských vzťahov (tzv. chodenia), okolnosti bozkávania, neckingu a pettingu v perióde do prvého koitu, pričom deskribujeme súvislosti sledovaných aspektov sexuálneho zblížovania a párových vzťahov s hodnotením sexuálnej

spokojnosti, s vekom prvého pohlavného styku a prvej masturbácie, ako aj s počtom sexuálnych vzťahov v rámci sexuálnej biografie.

Výskumné metódy

Celkovo sme vo výskume využili viaceré kvantitatívne a kvalitatívne metódy. Použitým výskumným nástrojom bol okrem iných aj nami skonštruovaný dotazník, ktorého časť bola zameraná na sexuálny životopis. Táto časť dotazníka bola rozdelená na dve subčasti: separátne boli skúmané sexuálne a partnerské skúsenosti v období pred prvým pohlavným stykom a v období po prvom koite. Výsledky, ktoré prezentujeme v tomto príspevku boli získané prostredníctvom dotazníka a Škály sexuálnej spokojnosti.

Výskumný súbor

Výskumný súbor tvorilo spolu 685 osôb mladšieho, stredného a staršieho dospelého veku zo Slovenska. Tvorili ho denní a externí študenti a študentky Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Univerzity Komenského v Bratislave, Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Prešovskej univerzity v Prešove a ich detašovaných pracovísk. Treba brať do úvahy, že výskumný súbor nie je reprezentatívnym výberom a to, že vo výskumnom súbore prevažovali ženy a osoby mladšieho dospelého veku (priemerný vek bol 25,9 rokov).

Výskumné zistenia

Okolnosti prvého koitu, nekoitálne sexuálne aktivity a párové skúsenosti v perióde pred prvým sexom

Súčasťou sexuálnych a partnerských životopisov, ktoré sme v rámci realizovaného výskumu sledovali, boli aj počet a dĺžka partnerských vzťahov, okolnosti bozkávania, neckingu a pettingu v perióde pred uskutočnením prvého pohlavného styku, ako aj sexuálne zblížovanie v období po prvom koite, vrátane okolností sexuálneho debutu či hodnotenia sexuálnej spokojnosti. Bez podrobnejšej analýzy výsledkov

o sexuálnom a partnerskom správaní, teda analýzy behaviorálnych aspektov, sa budeme zameriavať na len analýzu súvislostí medzi spomínanými vybranými nekoitálnymi a koitálnymi sexuálnymi aktivitami a ich okolnosťami v období pred pohlavným stykom a po ňom a následne aj hodnotením sexuálnej spokojnosti.

Pre lepšiu orientáciu však uvádzame aspoň údaje o veku prvého koitu u opýtaných mužov a žien. Priemerný vek prvého pohlavného je 17,57 rokov. Opýtaní/é muži a ženy najčastejšie uskutočnili prvý pohlavný styk vo veku 17 rokov (tabuľka č. 1).

Tab. 1: Deskriptívna štatistika: vek pri prvom koite

Variable	Descriptive Statistics (SK)			
	Mean	Mode	Frequency of Mode	Std.Dev.
Var157	17,5727	17,00000	141	2,087

V rámci výskumu sme sa zamerali aj na zisťovanie súvislostí medzi sledovanými nekoitálnymi sexuálnymi aktivitami v období pred prvým koitom a ich okolnosťami a vekom pri prvom koite.

Výsledky Spearmanových korelácií⁹ (tabuľka č. 2) naznačujú, že čím vyšší vek pri prvom pohlavnom styku respondenti a respondentky mali, tým udávali (v období pred prvým pohlavným stykom):

- vyšší vek pri začiatku prvého vzťahu,
- väčšiu dĺžku trvania prvého vzťahu aj dĺžku trvania všetkých vzťahov spolu v sledovanom období pred prvým koitom,
- vyšší vek pri prvom bozkávaní, ako aj pri prvej skúsenosti s neckingom aj s pettingom (haptických aj orálnych sexuálnych aktivitách),
- dlhšiu dĺžku známosti, kým došlo k bozkávaniu aj k neckingu aj pettingu (haptickým aj orálnym sexuálnym aktivitám).

Naopak, nebola zistená štatisticky významná súvislosť medzi vekom prvého sexu a počtom partnerov/partneriek v období pred realizáciou

⁹ Upozorňujeme na to, že výsledky korelácií je nutné interpretovať aj v súvislosti s použitou odpoveďovou škálou vo výskumnom nástroji.

prvého pohlavného styku, s ktorými mali účastníci a účastníčky výskumu skúsenosť s bozkávaním, neckingom či pettingom vo forme haptických či orálnych sexuálnych aktivít.

Tab. 2: Výsledky korelácií: vek pri prvom koite a nekoitálne sexuálne aktivity či partnerské vzťahy v období pred prvým pohlavným stykom

Spearman Rank Order Correlations (SK)	
Marked correlations are significant at $p < ,05000$	
Variable	Var157
Var135	-0,064082
Var136	0,460844
Var137	0,131109
Var138	0,122291
Var139	0,063330
Var140	0,044078
Var141	-0,008967
Var142	-0,021363
Var143	-0,040011
Var144	-0,048939
Var145	0,404420
Var146	0,558158
Var147	0,581146
Var148	0,595393
Var149	0,619478
Var150	0,610657
Var151	0,112142
Var152	0,151213
Var153	0,130334
Var154	0,120574
Var155	0,152688
Var156	0,175905

Legenda: 135 – počet vzťahov v období pred prvým koitom, 136 – vek pri začiatku prvého vzťahu v období pred prvým koitom, 137 – dĺžka trvania prvého vzťahu v období pred prvým koitom, 138 – dĺžka trvania všetkých vzťahov spolu v období pred prvým koitom, 139 – výskyt bozkávania v období pred prvým pohlavným stykom, 140 – výskyt neckingu v období

pred prvým pohlavným stykom, 141 – výskyt pettingu (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 142 – výskyt pettingu (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 143 – výskyt orálneho sexu (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 144 – výskyt orálneho sexu (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom, 145 – vek pri prvom bozkávaní v období pred prvým pohlavným stykom, 146 – vek pri prvej skúsenosti s neckingom v období pred prvým pohlavným stykom, 147 – vek pri prvej skúsenosti s pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 148 – vek pri prvej skúsenosti s pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 149 – vek pri prvej skúsenosti s orálnym sexom (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 150 – vek pri prvej skúsenosti s orálnym sexom (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom, 151 – dĺžka známosti pred bozkávaním v období pred prvým pohlavným stykom, 152 – dĺžka známosti pred neckingom v období pred prvým pohlavným stykom, 153 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 154 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 155 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 156 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom.

V rámci sledovania okolností sexuálneho debutu sme zisťovali aj dĺžku trvania známosti („chodenia“), kým bol realizovaný prvý koitus.

Výsledky korelácií (Spearman - tabuľka 3) poukazujú na to, že čím väčšia dĺžka známosti predchádzala realizácii prvého pohlavného styku, t.j. čím dlhšie opýtani/é muži a ženy „chodili“ s daným partnerom/partnerkou“, kým uskutočnili prvý koitus, tým udávali (v období pred prvým pohlavným stykom):

- vyšší vek pri začiatku prvého vzťahu,
- väčšiu dĺžku trvania prvého vzťahu aj dĺžku trvania všetkých vzťahov spolu v sledovanom období pred prvým koitom,

- vyšší vek pri prvej skúsenosti s neckingom aj s pettingom (haptických aj orálnych sexuálnych aktivitách),
- dlhšiu dĺžku známosti, kým došlo k bozkávaniu aj k neckingu aj pettingu (haptickým aj orálnym sexuálnym aktivitám).

Naopak, čím skôr došlo k realizácii prvého koitu v partnerstve, t.j. čím bola menšia dĺžka známosti, kým pár realizoval sex, tým udávali:

- vyšší počet partnerských vzťahov („chodení“) v období pred prvým koitom,
- vyšší počet partnerov/partneriek v období pred realizáciou prvého pohlavného styku, s ktorými mali účastníci a účastníčky výskumu skúsenosť s bozkávaním, neckingom či pettingom vo forme haptických či orálnych sexuálnych aktivít.

Tab. 3: Výsledky korelácií: dĺžka trvania známosti („chodenia“), kým bol realizovaný prvý koitus a nekoitálne sexuálne aktivity či partnerské vzťahy v období pred prvým pohlavným stykom

Spearman Rank Order Correlations (SK)	
Marked correlations are significant at $p < ,05000$	
Variable	Var159
Var135	-0,113109
Var136	0,100142
Var137	0,213757
Var138	0,160576
Var139	-0,097902
Var140	-0,173667
Var141	-0,156070
Var142	-0,146660
Var143	-0,150068
Var144	-0,092296
Var145	0,079368
Var146	0,161543
Var147	0,130985
Var148	0,156776
Var149	0,150715
Var150	0,129531
Var151	0,116296
Var152	0,280163
Var153	0,289527
Var154	0,310321
Var155	0,268331
Var156	0,245134

Legenda: 135 – počet vzťahov v období pred prvým koitom, 136 – vek pri začiatku prvého vzťahu v období pred prvým koitom, 137 – dĺžka trvania prvého vzťahu v období pred prvým koitom, 138 – dĺžka trvania všetkých vzťahov spolu v období pred prvým koitom, 139 – výskyt bozkávania v období pred prvým pohlavným stykom, 140 – výskyt neckingu v období pred prvým pohlavným stykom, 141 – výskyt pettingu (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 142 – výskyt pettingu (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 143 – výskyt orálneho sexu (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 144 – výskyt orálneho sexu (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom, 145 – vek pri prvom bozkávaní v období pred prvým pohlavným stykom, 146 – vek pri prvej

skúsenosti s neckingom v období pred prvým pohlavným stykom, 147 – vek pri prvej skúsenosti s pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 148 – vek pri prvej skúsenosti s pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 149 – vek pri prvej skúsenosti s orálnym sexom (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 150 – vek pri prvej skúsenosti s orálnym sexom (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom, 151 – dĺžka známosti pred bozkávaním v období pred prvým pohlavným stykom, 152 – dĺžka známosti pred neckingom v období pred prvým pohlavným stykom, 153 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 154 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 155 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 156 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom.

Sexuálne zblížovanie v perióde pred koitom a po jeho realizácii

V rámci sexuálnych životopisov boli skúmané aj súvislosti medzi sexuálnym zblížovaním v sexuálnych a partnerských vzťahoch v období pred prvým sexom a po ňom. Konkrétne v tabuľke č. 4 uvádzame výsledky Spearmanových korelácií, ktoré sa týkajú súvislostí medzi dĺžkou času, kedy v sexuálnych alebo partnerských vzťahoch dochádza k bozkávaniu, haptickým aj orálnym formám neckingu a pettingu v rámci sexuálnej biografie pred prvým koitom a po jeho uskutočnení. Zistili sme, že čím dlhší čas známosti, kedy došlo k bozkávaniu, neckingu alebo pettingu v období pred prvým sexom účastníci a účastníčky výskumu uvádzali, tým dlhší čas známosti uvádzali pri sledovaných aktivitách aj v perióde po realizácii prvého koitu.

Tab. 4: Výsledky korelácií: sexuálne zblížovanie v období pred prvým pohlavným stykom a po realizácii prvého koitu

Spearman Rank Order Correlations (SK)						
Marked correlations are significant at $p < ,05000$						
Variable	Var199	Var200	Var201	Var202	Var203	Var204
Var151	0,348357	0,214407	0,218618	0,225134	0,147375	0,151000
Var152	0,236722	0,383225	0,395586	0,391748	0,305967	0,323348
Var153	0,238733	0,378169	0,402640	0,385288	0,385578	0,347287
Var154	0,262671	0,383902	0,385800	0,427015	0,335696	0,360364
Var155	0,220722	0,393985	0,371950	0,420051	0,410020	0,353184
Var156	0,203952	0,319159	0,334704	0,386583	0,379037	0,408529

Legenda: 151 – dĺžka známosti pred bozkávaním v období pred prvým pohlavným stykom, 152 – dĺžka známosti pred neckingom v období pred prvým pohlavným stykom, 153 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 154 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 155 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 156 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom.

199 – dĺžka známosti pred bozkávaním v období po realizácii prvého koitu, 200 – dĺžka známosti pred neckingom v období po realizácii prvého koitu, 201 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období po realizácii prvého koitu, 202 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období po realizácii prvého koitu, 203 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (cunnilingus) v období po realizácii prvého koitu, 204 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (fellatio) v období po realizácii prvého koitu.

Sexuálne vzťahy, nekoitálne sexuálne aktivity a párové skúsenosti v období pred prvým pohlavným stykom

Vo vzťahu k súvislostiam medzi sexuálnym zblížovaním a skúsenosťami s párovými vzťahmi v období pred prvým koitom a dekarovaným počtom trvalých a náhodných sexuálnych vzťahov, ich dĺžkou a vekom pri začiatku prvého sexuálneho vzťahu, sme pomocou Spearmanových korelácií zistili, že (tab. č. 5):

Čím vyšší počet trvalých sexuálnych vzťahov, ktoré mali dlhšie trvanie ako rok, respondenti a respondentky vo svojej biografii v období po prvom koite zažili, tým udávali (v období pred prvým pohlavným stykom):

- väčšiu dĺžku trvania prvého vzťahu aj dĺžku trvania všetkých vzťahov spolu v sledovanom období pred prvým koitom,
- dlhšiu dĺžku známosti (chodenia), kým došlo k bozkávaniu,
- nižší vek pri prvej skúsenosti s bozkávaním, neckingom aj s haptickou formou pettingu.

Taktiež čím vyšší počet trvalých sexuálnych vzťahov, ktoré mali kratšie trvanie ako jeden rok, opýtani/é muži a ženy vo svojej biografii zažili, tým uvádzali (v období pred prvým pohlavným stykom):

- nižší vek pri začiatku prvého vzťahu v perióde pred sexuálnym debutom,
- nižší vek pri prvej skúsenosti s bozkávaním, neckingom, s haptickou formou pettingu a s orálnym sexom (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom,
- kratšiu dĺžku známosti (chodenia), kým došlo k haptickým formám pettingu,
- vyšší počet partnerov/partneriek, s ktorými realizovali orálny sex (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom.

Čím vyšší počet sexuálnych vzťahov bez záväzkov muži a ženy uviedli, tým udávali (v období pred prvým pohlavným stykom):

- nižší vek pri začiatku prvého vzťahu a kratšiu dĺžku trvania prvého vzťahu v perióde pred sexuálnym debutom,
- nižší vek pri prvej skúsenosti s bozkávaním, neckingom aj s haptickými či orálnymi formami pettingu,
- kratšiu dĺžku známosti (chodenia), kým došlo k haptickým formám pettingu (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa).

A tiež čím viac nezáväzných, jednorázových sexuálnych kontaktov respondenti a respondentky zažili, tým uvádzali (v období pred prvým pohlavným stykom):

- nižší vek pri začiatku prvého vzťahu v perióde pred prvým koitom,
- nižší počet partnerov/partneriek, s ktorými v období pred prvým pohlavným stykom zažili bozkávanie,

- nižší vek pri prvej skúsenosti s neckingom aj s haptickými či orálnymi formami pettingu,
- kratšiu dĺžku známosti (chodenia), kým došlo k bozkávaniu, neckingu aj k haptickým a orálnym formám pettingu.

V rámci sexuálnej biografie v perióde po prvom sexe, čím vyšší vek pri začiatku prvého sexuálneho vzťahu respondenti a respondentky mali, tým udávali (v období pred prvým pohlavným stykom):

- vyšší vek pri začiatku prvého vzťahu v perióde pred prvým koitom,
- väčšiu dĺžku trvania prvého vzťahu aj dĺžku trvania všetkých vzťahov spolu v sledovanom období pred prvým koitom,
- vyšší vek pri prvej skúsenosti s bozkávaním, neckingom aj s pettingom (haptických aj orálnych sexuálnych aktivitách) v perióde pred sexuálnym debutom,
- dlhšiu dĺžku známosti, kým došlo k bozkávaniu, neckingu aj pettingu (haptickým aj orálnym sexuálnym aktivitám) v perióde pred sexuálnym debutom.

Napokon sa ukazuje, že čím väčšiu dĺžku trvania všetkých sexuálnych vzťahov doteraz udávali respondenti a respondentky v rámci ich sexuálnej biografie (t.j. čím dlhšie boli účastníci a účastníčky výskumu doteraz v párových vzťahoch), tým uvádzali (v období pred prvým pohlavným stykom):

- nižší vek pri začiatku prvého vzťahu v perióde pred prvým sexom,
- vyššiu dĺžku trvania prvého vzťahu aj dĺžku trvania všetkých vzťahov spolu v sledovanom období pred prvým koitom,
- nižší počet partnerov/partneriek v období pred realizáciou prvého pohlavného styku, s ktorými mali účastníci a účastníčky výskumu skúsenosť s bozkávaním, neckingom či pettingom vo forme haptických či orálnych sexuálnych aktivít,
- nižší vek pri prvej skúsenosti s pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom.

Tab. 5: Výsledky korelácií: počet a dĺžka sexuálnych vzťahov a nekoitálne sexuálne aktivity či partnerské vzťahy v období pred prvým pohlavným stykom

Spearman Rank Order Correlations (SK)						
Marked correlations are significant at $p < ,05000$						
Variable	Var170	Var171	Var172	Var173	Var174	Var175
Var135	-0,002517	0,123611	0,072829	0,120946	-0,039532	-0,016931
Var136	-0,088285	-0,180321	-0,249031	-0,185371	0,399576	-0,098766
Var137	0,123833	0,033330	-0,212225	-0,115272	0,108576	0,163391
Var138	0,122777	-0,009595	-0,132064	-0,144636	0,113844	0,209027
Var139	-0,080891	-0,077116	-0,051934	-0,232015	0,019250	-0,073830
Var140	-0,030642	0,019279	-0,018868	-0,080065	0,024865	-0,091527
Var141	0,012347	0,076801	0,038988	-0,008022	-0,014584	-0,115983
Var142	0,038208	0,042047	-0,010269	-0,042572	-0,047485	-0,177408
Var143	0,015917	0,148873	-0,029890	0,121909	-0,046627	-0,115608
Var144	-0,006432	0,027313	0,033820	0,037154	-0,063828	-0,146120
Var145	-0,099941	-0,140283	-0,085026	-0,123148	0,359573	0,031498
Var146	-0,150174	-0,254885	-0,228386	-0,246380	0,519775	-0,074254
Var147	-0,135837	-0,297433	-0,292631	-0,338684	0,559252	-0,107060
Var148	-0,141626	-0,274196	-0,293034	-0,284752	0,606123	-0,089379
Var149	0,053613	-0,118200	-0,318016	-0,265221	0,602675	-0,035054
Var150	-0,062470	-0,294740	-0,315869	-0,262104	0,636584	-0,092263
Var151	0,124282	-0,126584	-0,039865	-0,225883	0,102758	0,084652
Var152	0,105901	-0,120395	-0,133980	-0,326583	0,116467	0,045456
Var153	-0,033961	-0,162758	-0,165487	-0,329918	0,129465	-0,024928
Var154	-0,015851	-0,177119	-0,113163	-0,324708	0,122842	0,024970
Var155	0,040257	-0,102673	-0,184411	-0,414955	0,150854	0,078438
Var156	0,010713	-0,168464	-0,151628	-0,290003	0,179204	0,050962

Legenda: 135 – počet vzťahov v období pred prvým koitom, 136 – vek pri začiatku prvého vzťahu v období pred prvým koitom, 137 – dĺžka trvania prvého vzťahu v období pred prvým koitom, 138 – dĺžka trvania všetkých vzťahov spolu v období pred prvým koitom, 139 – výskyt bozkávania v období pred prvým pohlavným stykom, 140 – výskyt neckingu v období pred prvým pohlavným stykom, 141 – výskyt pettingu (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 142 – výskyt pettingu (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 143 – výskyt orálneho sexu (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 144 – výskyt orálneho sexu (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom, 145 – vek pri prvom bozkávaní v období pred prvým pohlavným stykom, 146 – vek pri prvej

skúsenosti s neckingom v období pred prvým pohlavným stykom, 147 – vek pri prvej skúsenosti s pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 148 – vek pri prvej skúsenosti s pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 149 – vek pri prvej skúsenosti s orálnym sexom (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 150 – vek pri prvej skúsenosti s orálnym sexom (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom, 151 – dĺžka známosti pred bozkávaním v období pred prvým pohlavným stykom, 152 – dĺžka známosti pred neckingom v období pred prvým pohlavným stykom, 153 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 154 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 155 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 156 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom.

170 – počet trvalých sexuálnych vzťahov, ktoré trvali rok a viac; 171 – počet trvalých sexuálnych vzťahov, ktoré trvali menej ako rok; 172 – počet sexuálnych vzťahov bez záväzkov; 173 – počet nezáväzných jednorázových sexuálnych kontaktov; 174 – vek pri začiatku prvého sexuálneho vzťahu; 175 – dĺžka trvania všetkých sexuálnych vzťahov doteraz.

Vek prvej masturbácie, nekoitálne sexuálne aktivity a párové skúsenosti v perióde pred prvým koitom

Posledným tu analyzovaným behaviorálnym aspektom sexuálnych životopisov, ktorého súvislosti s nekoitálnymi sexuálnymi aktivitami a partnerskými skúsenosťami v perióde pred prvým koitom sme sledovali, je vek pri prvej masturbácii.

Výsledky Spearmanových korelácií (tabuľka č. 6) dokladajú, že čím vyšší vek pri prvej masturbácii respondenti a respondentky mali, tým udávali (v období pred prvým pohlavným stykom):

- vyšší vek pri začiatku prvého vzťahu v perióde pred sexuálnym debutom,

- väčšiu dĺžku trvania prvého vzťahu v sledovanom období pred prvým koitom,
- nižší počet partnerov/partneriek v období pred realizáciou prvého pohlavného styku, s ktorými mali účastníci a účastníčky výskumu skúsenosť s pettingom vo forme haptických sexuálnych aktivít,
- vyšší vek pri prvom bozkávaní, ako aj pri prvej skúsenosti s neckingom i s haptickými a orálnymi formami pettingu,
- dlhšiu dĺžku známosti, kým došlo k bozkávaniu, k neckingu aj pettingu (haptickým aj orálnym sexuálnym aktivitám).

Tab. 6: Výsledky korelácií: vek pri prvej masturbácii a nekoitálne sexuálne aktivity či párové skúsenosti v období pred prvým pohlavným stykom

Spearman Rank Order Correlations (SK)	
Marked correlations are significant at $p < ,05000$	
Variable	Var234
Var135	-0,082177
Var136	0,188774
Var137	0,100508
Var138	0,059478
Var139	0,028648
Var140	-0,055698
Var141	-0,098128
Var142	-0,124422
Var143	-0,067578
Var144	-0,034350
Var145	0,212031
Var146	0,221967
Var147	0,271971
Var148	0,303810
Var149	0,308045
Var150	0,297915
Var151	0,145527
Var152	0,140542
Var153	0,205191
Var154	0,176724
Var155	0,238869
Var156	0,246636

Legenda: 135 – počet vzťahov v období pred prvým koitom, 136 – vek pri začiatku prvého vzťahu v období pred prvým koitom, 137 – dĺžka trvania prvého vzťahu v období pred prvým koitom, 138 – dĺžka trvania všetkých vzťahov spolu v období pred prvým koitom, 139 – výskyt bozkávania v období pred prvým pohlavným stykom, 140 – výskyt neckingu v období pred prvým pohlavným stykom, 141 – výskyt pettingu (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 142 – výskyt pettingu (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 143 – výskyt orálneho sexu (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 144 – výskyt orálneho sexu (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom, 145 – vek pri prvom bozkávaní v období pred prvým pohlavným stykom, 146 – vek pri prvej

skúsenosti s neckingom v období pred prvým pohlavným stykom, 147 – vek pri prvej skúsenosti s pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 148 – vek pri prvej skúsenosti s pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 149 – vek pri prvej skúsenosti s orálnym sexom (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 150 – vek pri prvej skúsenosti s orálnym sexom (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom, 151 – dĺžka známosti pred bozkávaním v období pred prvým pohlavným stykom, 152 – dĺžka známosti pred neckingom v období pred prvým pohlavným stykom, 153 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 154 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 155 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 156 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom.

Sexuálna spokojnosť a sexuálne zblížovanie v perióde pred prvým koitom a po ňom

U opýtaných mužov a žien sme sa takisto zamerali na subjektívne hodnotenia ich sexuálneho života. Zo Škály sexuálnej spokojnosti spomedzi 24 sledovaných oblastí sexuálnej spokojnosti v tomto príspevku ilustratívne vyberáme len dve, vzhľadom na opis súvislostí medzi subjektívnym hodnotením sexuálnej spokojnosti a sexuálnym zblížovaním, a to: spokojnosť s kvalitou sexuálneho života a spokojnosť so sexuálnym experimentovaním. Účastníci a účastníčky výskumu mali na 7-stupňovej škále, kde 1 – úplne nespokojný/á a 7 – úplne spokojný/á, ohodnotiť, nakoľko sú vo vybraných oblastiach spokojní/é.

Výsledky korelácií (Spearman – tab. č. 7-10) dokladajú, že čím väčšiu spokojnosť s kvalitou sexuálneho života muži a ženy prežívajú, tým uvádzali:

- nižší vek pri začiatku prvého vzťahu v perióde pred prvým koitom,

- nižší vek pri prvej skúsenosti s neckingom v období pred realizáciou prvého pohlavného styku,
- väčšiu dĺžku známosti, kým došlo k pettingu – haptickým aj orálnym formám v rámci partnerských a sexuálnych vzťahov v perióde po prvom sexe.

Taktiež sa ukazuje, že čím väčšiu spokojnosť so sexuálnym experimentovaním muži a ženy prežívajú, tým uvádzali:

- vyšší počet párových vzťahov („chodeni“) v perióde pred prvým koitom,
- väčšiu dĺžku trvania všetkých partnerských vzťahov spolu v období pred prvým sexom,
- vyšší počet partnerov/partneriek v období pred realizáciou prvého pohlavného styku, s ktorými zakúsili účastníci a účastníčky výskumu bozkávanie,
- väčšiu dĺžku známosti, kým došlo k pettingu – haptickým aj orálnym formám v rámci partnerských a sexuálnych vzťahov v perióde po prvom pohlavnom styku.

Tab. 7: Výsledky korelácií: spokojnosť s kvalitou sexuálneho života a nekoitálne sexuálne aktivity či párové skúsenosti v období pred prvým pohlavným stykom

Spearman Rank Order Correlations (SK)	
Marked correlations are significant at $p < ,05000$	
Variable	Var248
Var135	0,067686
Var136	-0,101476
Var137	-0,053335
Var138	0,041622
Var139	0,066297
Var140	-0,048842
Var141	-0,064005
Var142	-0,018702
Var143	-0,025934
Var144	-0,012430
Var145	-0,074843
Var146	-0,095736
Var147	-0,036235
Var148	-0,053636
Var149	-0,079627
Var150	0,023654
Var151	-0,051179
Var152	-0,000892
Var153	0,048424
Var154	0,092057
Var155	0,092768
Var156	0,017480

Legenda: 135 – počet vzťahov v období pred prvým koitom, 136 – vek pri začiatku prvého vzťahu v období pred prvým koitom, 137 – dĺžka trvania prvého vzťahu v období pred prvým koitom, 138 – dĺžka trvania všetkých vzťahov spolu v období pred prvým koitom, 139 – výskyt bozkávania v období pred prvým pohlavným stykom, 140 – výskyt neckingu v období pred prvým pohlavným stykom, 141 – výskyt pettingu (dotyky na

pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 142 – výskyt pettingu (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 143 – výskyt orálneho sexu (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 144 – výskyt orálneho sexu (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom, 145 – vek pri prvom bozkávaní v období pred prvým pohlavným stykom, 146 – vek pri prvej skúsenosti s neckingom v období pred prvým pohlavným stykom, 147 – vek pri prvej skúsenosti s pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 148 – vek pri prvej skúsenosti s pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 149 – vek pri prvej skúsenosti s orálnym sexom (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 150 – vek pri prvej skúsenosti s orálnym sexom (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom, 151 – dĺžka známosti pred bozkávaním v období pred prvým pohlavným stykom, 152 – dĺžka známosti pred neckingom v období pred prvým pohlavným stykom, 153 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 154 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 155 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 156 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom.

Tab. 8: Výsledky korelácií: spokojnosť s kvalitou sexuálneho života a sexuálne zblížovanie v perióde po prvom koite

	Spearman Rank Order Correlations (SK)	
	Marked correlations are significant at $p < ,05000$	
Variable	Var248	
Var199	-0,008886	
Var200	0,062805	
Var201	0,075147	
Var202	0,105239	
Var203	0,126054	
Var204	0,123348	

Legenda: 199 – dĺžka známosti pred bozkávaním v období po realizácii prvého koitu, 200 – dĺžka známosti pred neckingom v období po realizácii

prvého koitu, 201 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období po realizácii prvého koitu, 202 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období po realizácii prvého koitu, 203 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (cunnilingus) v období po realizácii prvého koitu, 204 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (fellatio) v období po realizácii prvého koitu.

Tab. 9: Výsledky korelácií: spokojnosť so sexuálnym experimentovaním a nekoitálne sexuálne aktivity či párové skúsenosti v období pred prvým pohlavným stykom

Spearman Rank Order Correlations (SK)	
Marked correlations are significant at $p < ,05000$	
Variable	Var256
Var135	0,122715
Var136	-0,076596
Var137	-0,049651
Var138	0,126729
Var139	0,092619
Var140	0,004175
Var141	0,032882
Var142	0,035483
Var143	-0,009262
Var144	-0,017706
Var145	-0,037002
Var146	-0,047142
Var147	-0,017079
Var148	-0,029017
Var149	-0,002340
Var150	0,072404
Var151	-0,060802
Var152	-0,046436
Var153	-0,030209
Var154	-0,002594
Var155	0,010507
Var156	-0,056603

Legenda: 135 – počet vzťahov v období pred prvým koitom, 136 – vek pri začiatku prvého vzťahu v období pred prvým koitom, 137 – dĺžka trvania prvého vzťahu v období pred prvým koitom, 138 – dĺžka trvania všetkých vzťahov spolu v období pred prvým koitom, 139 – výskyt bozkávania v období pred prvým pohlavným stykom, 140 – výskyt neckingu v období pred prvým pohlavným stykom, 141 – výskyt pettingu (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 142 – výskyt pettingu (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 143 – výskyt orálneho sexu (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 144 – výskyt orálneho sexu (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom, 145 – vek pri prvom bozkávaní v období pred prvým pohlavným stykom, 146 – vek pri prvej skúsenosti s neckingom v období pred prvým pohlavným stykom, 147 – vek pri prvej skúsenosti s pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 148 – vek pri prvej skúsenosti s pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 149 – vek pri prvej skúsenosti s orálnym sexom (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 150 – vek pri prvej skúsenosti s orálnym sexom (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom, 151 – dĺžka známosti pred bozkávaním v období pred prvým pohlavným stykom, 152 – dĺžka známosti pred neckingom v období pred prvým pohlavným stykom, 153 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období pred prvým pohlavným stykom, 154 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období pred prvým pohlavným stykom, 155 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (cunnilingus) v období pred prvým pohlavným stykom, 156 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (fellatio) v období pred prvým pohlavným stykom.

Tab. 10: Výsledky korelácií: spokojnosť so sexuálnym experimentovaním a sexuálne zblížovanie v perióde po prvom koite

Spearman Rank Order Correlations (SK)	
Marked correlations are significant at $p < ,05000$	
Variable	Var256
Var199	0,040663
Var200	0,081133
Var201	0,082983
Var202	0,124390
Var203	0,119542
Var204	0,096354

Legenda: 199 – dĺžka známosti pred bozkávaním v období po realizácii prvého koitu, 200 – dĺžka známosti pred neckingom v období po realizácii prvého koitu, 201 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch dievčaťa) v období po realizácii prvého koitu, 202 – dĺžka známosti pred pettingom (dotyky na pohlavných orgánoch chlapca) v období po realizácii prvého koitu, 203 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (cunnilingus) v období po realizácii prvého koitu, 204 – dĺžka známosti pred orálnym sexom (fellatio) v období po realizácii prvého koitu.

Záver

Na základe výsledkov o súvislostiach medzi nekoitálnymi sexuálnymi aktivitami v rámci sexuálnej biografie opýtaných mužov a žien v období pred prvým koitom a ich okolnosťami, vekom prvého pohlavného styku, či dĺžkou známosti („chodenia“), kým realizovali prvý koitus, možno usudzovať, že určitá zdržanlivosť v nekoitálnych sexuálnych aktivitách, vyšší vek pri začiatku prvého vzťahu („tzv. chodenia“), ale zároveň väčšie partnerské skúsenosti, čo sa týka dĺžky partnerských vzťahov v období pred prvým koitom, súvisia s vyšším vekom uskutočnenia prvého pohlavného styku, ako aj s dlhšou dobou „chodenia“, kým bol realizovaný prvý koitus. Naopak, výsledky naznačujú, že s vekom prvého koitu štatisticky významne nesúvisí počet partnerov/partneriek, s ktorými zažili opýtaní/é muži a ženy bozkávanie, necking a petting. Tiež sme ale zistili, že tí/tie, ktorí/é udávali kratšiu dobu známosti, kým realizovali prvý sex, „chodili“ s vyšším počtom partnerov/partneriek

v období pred prvým koitom, a zároveň aj zakúsili s vyšším počtom partnerov/partneriek bozkávanie, necking a petting vo forme haptických či orálnych sexuálnych aktivít.

Vzhl'adom k veku pri prvej masturbácii sa ukazuje, že vyšší vek pri tejto prvej aktivite sólo sexu sa viaže aj s vyšším vekom, kedy opýtané osoby začali svoj prvý vzťah („chodenie“) a s jeho dlhším trvaním, s nižším vekom, kedy prvý krát zažili bozkávanie, necking a petting, s nižšou skúsenosťou s pettingom vo forme haptických sexuálnych aktivít, a tiež si nechávali viac času na sexuálne zblížovanie v partnerských vzťahoch v perióde pred prvým koitom, kým pristúpili k nekoitálnym sexuálnym aktivitám.

Vo vzťahu k súvislostiam sexuálneho zblížovania v sexuálnych a partnerských vzťahoch v období pred prvým koitom a po jeho realizácii sa ukazuje, že čím dlhší čas známosti (chodenia), kedy došlo k bozkávaniu, neckingu alebo pettingu v období pred prvým koitom muži a ženy uvádzali, tým dlhší čas známosti uvádzali pri sledovaných aktivitách aj v perióde po realizácii prvého pohlavného styku.

Pri analýze súvislostí medzi sexuálnym zblížovaním a párovými skúsenosťami v rámci sexuálneho životopisu v období pred prvým sexom a počtom rôznych typov sexuálnych partnerských vzťahov v perióde po sexuálnom debute, naše dáta poukazujú na to, že tí/tie, ktorí/é preferujú dlhodobejšie párové vzťahy ich favorizovali aj v období pred prvým koitom, a taktiež, vyšší vek pri vstupe do prvého sexuálneho vzťahu sa spája s neskorším vstupom do párového života či nekoitálnych aktivít v perióde pred prvým sexom, s dlhšími skúsenosťami s párovými vzťahmi a s dlhším sexuálnym zblížovaním vo vzťahoch. Viac skúseností s kratšími trvalými partnerstvami (s dĺžkou trvania do jedného roka), sexuálnymi vzťahmi bez záväzkov či s nezáväzným, jednorázovým sexom sa viaže so skorším vstupom do párového života („chodenia“) a aj do nekoitálnych sexuálnych aktivít a zároveň s kratšou dobou zblížovania, kým dochádza k nekoitálnym sexuálnym aktivitám.

Hodnotenie sexuálnej spokojnosti je jedným z významných faktorov, ktorý ovplyvňuje sexuálne správanie. I keď sme analyzovali len dva aspekty sexuálnej spokojnosti – spokojnosť s kvalitou sexuálneho života a spokojnosť so sexuálnym experimentovaním – v tomto kontexte nami získané výsledky naznačujú, že k väčšej sexuálnej spokojnosti prispieva

väčšia skúsenosť s párovým životom v perióde pred sexuálnym debutom, skorší začiatok vstupu do párového života a aj experiencie neckingu, ale zároveň ponechanie si dlhšieho času v partnerských vzťahoch na zblížovanie, kým dochádza k haptickým aj orálnym formám pettingu. Vychádzajúc z nami realizovaných výskumov, ako aj iných výskumných štúdií (napr. Marková, 2008, 2017(b), Dannenbeck, Stich, 2002, 2005, Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung, 2001, 2006, Bode, Heßling, 2015 a i.) možno zhrnúť, že skúsenosti s párovými vzťahmi a s nekoitálnymi sexuálnymi aktivitami sú v časovej perióde do sexuálneho debutu široko rozšírené, i keď je nutné brať do úvahy rôznorodé (aj odlišné) konštruovanie sexuálnych biografíí. To naznačujú aj nami získané výsledky o súvislostiach medzi koitálnymi a nekoitálnymi sexuálnymi aktivitami, ktoré je nutné interpretovať v širšom vzťahovom rámci konštruovania individuálnych sexuálnych biografíí mužov a žien.

Grantová podpora:

Text vznikol vďaka podpore grantu VEGA 1/0426/18: *Psychologické, socio-kultúrne a biologické zdroje lásky* a VEGA 2/0027/17: *Tradičné a alternatívne rodičovstvá 21. storočia: motivácie, dilemy a konzekvencie*.

Zoznam literatúry:

BUNDESZENTRALE FÜR GESUNDHEITLICHE AUFKLÄRUNG. 2006. *Jugendsexualität. Repräsentative Wiederholungsbefragung von 14- bis 17-jährigen und ihren Eltern. Ergebnisse der Repräsentativbefragung aus 2005*. Köln: BZgA, 2006.

BUNDESZENTRALE FÜR GESUNDHEITLICHE AUFKLÄRUNG. 2001. *Jugendsexualität : Wiederholungsbefragung von 14- bis 17-jährigen und ihren Eltern. Ergebnisse der Repräsentativbefragung aus 2001*. Köln: BZgA, 2001.

BODE, Heidrun – HEßLING, Angelika. 2015. *Jugendsexualität 2015. Die Perspektive der 14-bis 25-Jährigen. Ergebnisse einer aktuellen Repräsentativen Wiederholungsbefragung*. Köln: BZgA, 2015.

DANNENBECK, C. – STICH, J. 2005. *Sexuelle Erfahrungen im Jugendalter : Aushandlungsprozesse im Geschlechterverhältnis. Eine qualitative Studie im Auftrag der BZgA*. Köln: BZgA, 2005.

DANNENBECK, C. – STICH, J. 2002. *Sexuelle Erfahrungen im Jugendalter : Aushandlungsprozesse im Geschlechterverhältnis. Eine qualitative Studie im Auftrag der BZgA*. Köln: BZgA, 2002.

MARKOVÁ, D. 2017(a). Z lásky, zvedavosti či donútenia? O motívoch sexuálneho debutu. In: 25. *celostátní kongres k sexuální výchově v České republice. Pardubice 2017*. Praha: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, z. s., s. 192-205, 2017, p. ISBN 978-80-905696-5-2.

MARKOVÁ, D. 2017(b). Sexuálne zblížovanie v období pred prvým pohlavným stykom: eticko-deskriptívna výskumná sonda, *v tlači*.

MARKOVÁ, D. 2017(c). Motívy prvého sexu v kontexte rizikových a etických aspektov sexuálnej kariéry, *v tlači*.

MARKOVÁ, D. 2008. *Skúsenosti s neckingom a pettingom v období pred prvým pohlavným stykom*. In: 16. *celostátní kongres k sexuální výchově v České republice : Pardubice 2008, Sborník referátů*. Praha: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu v Praze a Nová tiskárna Pelhřimov, 2008, s. 96-112. ISBN 978-80-86559-99-5.

MARKOVÁ, D. 2007. *Predmanželská sexualita v kontextoch sexuálnej diverzity a variability*. Bratislava: Regent, 2007. ISBN 978-80-88904-59-5.

STICH, J. 2003. Annäherungen an Sexualität : Ein empirisches Forschungsprojekt mit Jugendlichen. In: *Zeitschrift für Sexualforschung*, 2003, heft 02, vol.16, p. 99-115.

Kontakt:

prof. PhDr. Dagmar Marková, PhD.

Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky
Filozofická fakulta

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Hodžova 1, 949 74 Nitra

Slovenská republika

e-mail: dmarkova@ukf.sk

Mgr. Petr Kocina, PhD., LL.M.

Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky

Filozofická fakulta

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Hodžova 1, 949 74 Nitra

Slovenská republika

e-mail: pkocina@ukf.sk

Jak jsou připraveni na pubertu žáci primární školy ve Španělsku?

Miluše Rašková

Príspevek je deskripcí výzkumného šetření, které jsme realizovali ve Španělsku. Téma úrovně znalostí o pubertě u žáků primární školy kontextuálně souvisí s našimi již realizovanými empirickými výzkumy (výzkumné projekty IGA_PdF_2015, IGA_PdF_2017; hlavní řešitelka doc. PaedDr. Miluše Rašková, Ph.D.). Na uvedené výzkumy navazuje také tento text, který popisuje pouze specifické vybrané téma, které je součástí širšího kontextu výzkumu, a to v České republice, Číně a Španělsku (IGA_PdF_2018_011; s názvem Komparace kognitivní a informativní úrovně znalostí o pubertě u žáků primární školy ve vybraných zemích; hlavní řešitelka doc. PaedDr. Miluše Rašková, Ph.D.).

Odpověď na naši položenou otázku souvisí s úrovní znalostí o pubertě u žáků. Kognitivní a informativní úroveň průběhu získávání znalostí o pubertě reprezentuje rovinu poučení a vyjadřuje množství a kvalitu informací, tj. znalostí, které má žák získat či které již získal. Kognitivní úroveň, která tvoří základní pilíř obecného vzdělání každého člověka, budeme testovat. Znalosti jako ekvivalent vědomostí (Janík, 2005) představují souhrn nabytých poznatků získaných v procesu učení a vyjadřují určitou informovanost žáků. Žáci mají na informace o pubertě nejen právo, ale stávají se pro ně také mimo jiné zdrojem prevence před možnými riziky.

Ke zjištění znalostí o pubertě u žáků primární školy jsme využili jako výzkumnou metodu didaktický test znalostí (Gavora, 2000, Hendl, 2006, Chráska, 1999, 2007). Deskripci jako popisnou metodu zkoumání skutečností. Úroveň znalostí o pubertě ověřovalo 9 testových úloh s volnou odpovědí (viz příloha).

Uděláme-li malý exkurz do problematiky prepuberty a puberty, pak je nutné připomenout, že oba pojmy souvisejí s obdobím, které je známé pod pojem pubescence a v širším pojetí jako dospívání (Rašková a kol., 2017). Všechny uvedené pojmy jsou z psychologického hlediska definovány různě. Shrneme-li názory odborníků (Langmeier a Krejčířová, 2006, Vágnerová, 2000 aj.), pak můžeme v obecném slova smyslu konstatovat, že období dospívání je široce vymezenou životní

etapou. Na jedné straně je tato životní etapa ohraničena tzv. prvními známkami pohlavního zrání včetně tělesného růstu, na straně druhé dovršením reprodukční schopnosti, tj. plné pohlavní zralosti a dovršením tělesného růstu. Pohled na období dospívání ovšem nesmíme sledovat pouze z biologického hlediska, které je zmíněno výše, ale také z hlediska psychických změn, které probíhají současně s biologickými změnami. Paralelně se změnami biologickými a psychickými dochází též k sociálním změnám, tj. k novému sociálnímu zařazení. Všechny změny, které probíhají v období dospívání, jsou označovány pojmem pubertální.

Puberta je fáze, ve které se završuje dosažení reprodukční schopnosti a následuje po prepubertě. Pubertu lze označit za zásadní hormonální proces fyzických změn v souvislosti s výrazně se měnící psychikou, a to s uvědoměním si vlastní osobnosti (Langmeier a Krejčířová, 2006, Vágnerová, 2000 aj.). Období průběhu vlastní puberty se podle odborníků vymezuje ve věkovém rozpětí asi 13 – 15 let. Vlastní reprodukční schopnosti dívky i chlapci dosahují až později, dívky po výskytu pravidelného ovulačního cyklu tj. s pravidelnou menstruací a chlapci po dokončení vývoje hlavních sekundárních pohlavních znaků. Dítě se tedy mění na dospělého jedince, jenž je z biologické stránky zralý k reprodukci čili rozmnožování. Tento proces lze označit za dospívání. V pubertě signály požadovaných hormonálních změn odcházejí z mozku do pohlavních orgánů, které stimulují produkci růstu, funkce a dalších změn v mozku a orgánech. V součinnosti s hormonálním procesem fyzických změn obou pohlaví, kdy dozrávají pohlavní orgány a začínají produkovat pohlavní hormony (spermie nebo vajíčka), dochází ke změnám tělesné struktury. U obou pohlaví je v období puberty růst zpomalován až úplně zastaven. V tomto období dochází v rámci změn v tělesné struktuře k vytváření sekundárních pohlavních znaků.

V období puberty nedochází pouze ke změnám fyzickým, ale výrazně se mění také psychika, a to s uvědoměním si vlastní osobnosti. Puberta je obdobím fáze hledání i vytváření si vlastní identity. Pubescenti v pubertě bývají emočně labilnější, často se jejich reakce mohou jevit jako neodpovídající svou přiměřeností dané situaci. Mění se i jejich sebehodnocení, bývají vztahovační a celkově zranitelnější. Podle psychologů (Langmeier a Krejčířová, 2006, Vágnerová, 2000 aj.) je emoční nevyrovnanost primárně důsledkem hormonálních změn a

sekundárně k nevyrovnanosti mohou přispívat též změny v oblasti psychiky a mezilidských vztahů. Dále psychologové upozorňují na fakt, že se v pubertě mění i způsob myšlení. Jedinci v pubertě začínají uvažovat hypoteticky tj. na úrovni formálních logických operací (čili o pouhých možnostech) a tato změna se projeví v celkovém přístupu nejen ke světu, ale i k sobě samému

Vrátíme-li se k odpovědi na naši otázku, uvedeme rekapitulaci realizace pedagogického výzkumu. Sběr dat proběhl na podzim roku 2017 ve Španělsku na soukromé základní škole v Madridu náhodným výběrem. Výběrovou skupinu žáků tvořilo 14 dívek a 12 chlapců, celkem 26 žáků primární školy s věkovým průměrem 10,85 let. Obsah testových úloh byl zaměřen na pojem puberta, jak žáci pubertu definují (testová úloha 1); zda si uvědomují, v kolika letech může u chlapců a dívek začít a končit (testové úlohy 2-5). Dále byl obsah testových úloh zaměřen na znalost změn tělesných znaků v pubertě u chlapců (testová úloha 6) a dívek (testová úloha 7), na znalost dalších jiných změn, ke kterým v pubertě dochází (testová úloha 8), a na význam puberty v životě člověka (testová úloha 9). Jednotlivé odpovědi žáků byly kódovány podle úrovně správnosti, a to zcela správná odpověď, částečně správná odpověď, nesprávná odpověď a bez odpovědi.

Výsledky šetření u vybraných žáků primární školy z Madridu přinesly zjištění o vysoké úrovni znalostí o pubertě, a to v téměř ve všech zjišťovaných položkách. Respondenti se orientovali v pojmu puberta, který dokázali správně identifikovat ve významu dovršení dosažení reprodukční schopnosti. Respondenti prokázali znalosti o časovém období průběhu puberty s výjimkou jejího možného ukončení, kdy toto časové rozpětí uvedli až do věku 17-19 let. Čeští psychologové fázi ukončení puberty zpravidla vymezují věkem 15 let a následnou fází označují jako období adolescence, která trvá přibližně do věku 22 let a vyznačuje se dosažením plné reprodukční zralosti, dokončováním tělesného růstu a zásadní změnou sebepojetí. Respondenti se správně orientovali v problematice tělesných změn, resp. změn tělesné struktury prostřednictvím výčtu vytvářených sekundárních pohlavních znaků, ke kterým dochází v součinnosti s hormonálním procesem fyzických změn obou pohlaví, kdy dozrávají pohlavní orgány a začínají produkovat pohlavní hormony. K jiným změnám, ke kterým dochází v pubertě,

respondenti přiřazovali i měnící se psychiku, nejčastěji projevy odmítnutí podřízené role, čím se mění sociální role jedince a projevuje se jako výpady proti autoritám, včetně rodičů a učitelů. Význam puberty pro život každého člověka respondenti dokázali správně identifikovat, i když ještě plně nedokáží spojovat významově komplex biologických a psychosociálních změn, tj. biologické hledisko a jeho význam pro budoucí reprodukční život v kontextu s dalšími změnami.

Sexuální výchova, do které problematika puberty patří, je v obecné rovině často napadána částí rodičovské i jiné veřejnosti se zdůvodněním, že je zejména ve škole zbytečná a neúčinná. Komplexní sexuální výchova včetně problematiky o pubertě má mít těžiště v rodině, nelze však zaručit, že v ní žák bude získávat (pokud nebude tabuizována) subjektivně i společensky žádoucí znalosti, postoje a chování z nejširší oblasti sexuálního chování. Děti se také setkávají se sexuální tematikou z jiné sféry svého života např. prostřednictvím médií zejména televize, rádia, internetu, ale i plošných reklam, knih a časopisů. Tyto zdroje mohou poskytnout dítěti nejen množství nejrůznějších obrazových a textových informací, ale i motivy k napodobování hrdinů. Není třeba připomínat, jakou roli by v těchto případech měli hrát nejen rodiče, ale všichni, kteří se spolupodílejí na výchově dítěte. Kamarádi či spolužáci nejsou kompetenčními zdroji informací, neboť není z jejich strany zaručena relevantnost vytváření znalostí. Kamarádi či spolužáci také nedevedou pubertu chápat v kontextu všech změn, vztahů a souvislosti, které s touto etapou souvisejí. Škola má za úkol vytvořit nejen znalosti o pubertě, ale též položit základy postojů a směrů pro rozhodování. Učitel by měl být schopen komunikovat o pubertě se svými žáky i přes všechna úskalí vyplývající z případné osobnostní nepřipravenosti. Učitel by neměl být nikdy bezradný ve své profesi tak, jak mohou být rodiče při tvorbě znalostí i komunikaci s dítětem o pubertě.

Vzhledem k tomu, že žáci vnímají pubertu jako normální, přirozený jev a projevují zájem dozvědět se o ní více (Rašková, Provázková Stolinská, 2017 a, b; Rašková, Provázková Stolinská, 2015; Provázková Stolinská, Rašková, 2015; Rašková, Provázková Stolinská, Vavrdová, 2015; Provázková Stolinská, 2015), je žádoucí, aby tvorba znalostí a komunikace o ní probíhala kontinuálně a věcně správně.

Článek je publikován v návaznosti na řešený projekt v rámci studentské grantové soutěže na Univerzitě Palackého v Olomouci (IGA_PdF_2018_011, název: Komparace kognitivní a informativní úrovně znalostí o pubertě u žáků primární školy ve vybraných zemích; hlavní řešitelka doc. PaedDr. Miluše Rašková, Ph.D).

Použitá literatura:

- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-796.
- HENDL, Jan. *Přehled statistických metod zpracování dat. Analýza a metaanalýza dat*. 2. vyd. Praha: Portál, 2006. 583 s. ISBN 80-7367-123-9.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Didaktické testy*. Brno: Paido, 1999. 91 s. ISBN 80-85931-68-0.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- JANÍK, Tomáš. Znalost jako klíčová kategorie učitelského vzdělávání. Brno: Paido, 2005. 172s. ISBN 80-7315-080-8.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vydání. Praha: GradaPublishing, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
- PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ, Dominika a Miluše RAŠKOVÁ. *Reflection of paradigms of communication between family and school in the Czech Republic*. SGEM. Bulgaria, 2015.
- RAŠKOVÁ, Miluše a Dominika PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ. Communication about puberty between children of middle school age and parents. *8th World Conference on Learning, Teaching and Educational Leadership (WCLTA – 2017)*. Portugalsko, 2017a.
- RAŠKOVÁ, Miluše a Dominika PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ. Teacher-Student Communication about Puberty in Elementary School. *Ireland International Conference on Education (IICE-2017)*. Irsko, 2017b.
- RAŠKOVÁ, Miluše a Dominika PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ. *Cognitive and informative level of knowledge about*

puberty of Czech elementary school students. SGEM. Bulgaria, 2015.

RAŠKOVÁ, Miluše a Dominika PROVÁZKOVÁ

STOLINSKÁ. *Puberty as the concept of pedagogical theory and practice*. IAC-TLEI. Vienna, 2015.

RAŠKOVÁ, Miluše, PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ, Dominika a Alena VAVRDOVÁ. *Educational premises of puberty at primary school*. ICLEL. Olomouc, 2015.

RAŠKOVÁ, Miluše. *Pracovní listy k sexuální výchově*. Pracovní obrazový materiál pro účastníky Kurzu k sexuální výchově v mateřské a primární škole. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2013. 19 s.

RAŠKOVÁ, Miluše. *Připravenost učitele k sexuální výchově v kontextu pedagogické teorie a praxe v české primární škole*. 1. vyd. Olomouc: VUP, 2008. 190 s. ISBN 978-80-244-2077-6.

RAŠKOVÁ, Miluše. *Sexuální výchova jako zdroj školní péče o zdraví a zdravý životní styl dětí*. Inovovaný studijní materiál pro účastníky Kurzu k sexuální výchově v mateřské a primární škole. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2013. 42 s.

RAŠKOVÁ, Miluše, PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ, Dominika, VAVRDOVÁ Alena a Michaela BARTOŠOVÁ. Společenská významnost období dospívání aneb puberta z pohledu žáků primární školy ve Španělsku. In *Civilia. Odborná revue pro didaktiku společenských věd*, 2017, roč. 8, č. 2, s. 18-38. ISSN 1805-3963.

ŠTĚRBOVÁ, Dana a Miluše RAŠKOVÁ a kol. *The Specifics of Communication in Relation to Sexuality I: Helping Professions in Relation to Sexuality, Including Persons with Intellectual Disabilities*. Olomouc: Palacký University, 2014. ISBN 978-80-244-4444-4. 161 p.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

Příloha – test pro žáky primární školy k problematice puberty

O PUBERTĚ

Milé děti, prosíme o vyplnění našich otázek o pubertě. Nepodepisujte se.

**Jsem (zakroužkuj): I. a) chlapec b) dívka II. Je mi (dopiš):
..... let.**

A) CO VŠE VÍŠ O PUBERTĚ?

1. Pubertaje

---

2. U chlapců puberta začíná přibližně ve věku od:

---

3. U dívek puberta začíná přibližně ve věku od:

---

4. U chlapců puberta končí přibližně ve věku: _____

5. U dívek puberta končí přibližně ve věku: _____

6. Vypiš změny tělesných znaků v pubertě u chlapců:

---

7. Vypiš změny tělesných znaků v pubertě u dívek:

---

8. Vypiš, k jakým jiným změnám dochází v pubertě u chlapců i dívek:

---

9. Význam puberty pro každého člověka je v tom, že:

Kontaktní adresa:

Doc. PaedDr. Miluše Rašková, Ph.D.

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc

Tel: +420/585 635 107

E-mail: miluse.raskova@upol.cz

Pojďme se bavit o sexualitě a vztazích

Lucie Šídová a Petra Rohovská

Pomáháme lidem se zdravotním postižením, seniorům a seniorkám plnohodnotněji žít.

www.freya.live

FB: Freya – vzdělávání, poradenství

Freya se zaměřuje na poradenství a vzdělávání pomáhajících profesí a pečujících osob, jež mohou být rodiče či jiní opatrovníci, v oblasti sexuality a vztahů osob se zdravotním postižením, seniorů a senierek. Pomáháme zavádět práci s tématem sexuality a vztahů do pobytových zařízení sociálních služeb. Cílem je, aby pracovníci pomáhajících profesí či pečující osoby (rodiče, opatrovníci) uměli pracovat s tématem sexuality u svých klientů/ek nebo blízkých, aby se tématu nebáli, uměli o něm mluvit a dokázali svým klientům/kám nebo blízkým v této oblasti pomoci či je odkázat na jinou pomoc. V mnoha případech máme ohlasy díky našim kurzům, že pracovníci umí s tématem pracovat a umožňují svým klientům prožívat vlastní sexualitu. Některá zařízení disponují speciálními místnostmi, kde mohou klienti otevřeně prožívat svou intimitu, aniž by tím narušovali chod organizace či omezovali jiné klienty. Také se zabýváme rozvojem sexuální asistence v ČR. Kurz „Sexuální asistence její možnosti a limity“, který je určen pomáhajícím profesím, byl akreditován MPSV a jedná se o první kurz tohoto typu v ČR. Za zmínku také stojí skutečnost, že organizace Freya vyhrála akcelerační program IMPACT FIRST.

Sexualita osob s postižením je velmi tabuizovaným tématem. Pokud nebudeme mít odvahu, nezhodíme strach a další emoce s tématem spojené a nebudeme se o ni bavit, tabu nikdy nezboříme. I proto jsme vytvořili edukačně-terapeutický program pro pečující osoby s dětmi s postižením, na nějž jsme získali podporu z Nadačního fondu AVAST a kurzy nyní nabízíme zdarma. Téma se tak dostává mezi další skupinu osob, která by měla být v tématu vzdělávána. Jsme přesvědčení o tom, že máme-li věnovat naši pozornost dětem a mladým dospělým v oblasti prožívání jejich sexuality a intimity, musíme se právě zaměřit na jejich

rodiče či opatrovníky. Cílem těchto setkání v rámci edukačně-terapeutických skupin bude především vzdělávání a celkové upozornění o důležitosti vztahů a pojmu sexuality. Vedle zkušených terapeutek bude kurzem provádět i maminka, která sama pečuje o dceru s kombinovaným postižením a tudíž může přinést jiný vhled do samotné tematiky. Lze totiž konstatovat, že pojem sexualita a intimita lidí s postižením je stále velmi tabuizován a citlivým tématem i mezi rodiči této skupiny dětí a dospívajících a to z více důvodů. Mezi tyto můžeme zahrnout nedostatečnou osvětu, obecně chybějící podporu pečujících osob či ostych otevřeně mluvit o této tematice. Někteří rodiče dětí s postižením často přistupují ke svým potomkům neúměrně k jejich věku a vnímají je jako malé děti, které je potřeba neustále chránit. Tím se také poměrně často dostávají do společenské izolace a jsou ve svých potížích osamoceni. Zároveň pocítují strach a stud spojený s pojmem sexuality jejich dětí, i proto že nemají dostatek informací či zdrojů. Péče o dítě s postižením je velmi náročná a komplexní a otázka sexuality nemusí být zrovna prioritou, kterou rodič momentálně řeší. Aby bylo možno bavit se otevřeně o sexualitě dětí a dospívajících, je také nutné zaměřit se na sexualitu rodičů, která v mnoha případech mohla být za ta léta péče o dítě s postižením potlačována. Je dokázáno, že prožívání sexuality vede k omezení projevů agresivity, frustrace a napětí nejen vůči sobě, nýbrž i vzhledem k okolí. Prožívání vztahu, lásky a partnerství je dalším zásadním krokem pro kvalitnější a plnohodnotnější život s postižením. Zároveň chceme rodičům nabídnout v případě nutnosti individuální poradenství. Ve skupinách bude navíc i prostor pro sdílení zkušeností s jinými rodiči, čímž se rozšíří obzory a vědomosti o diskutovaném tématu, vedle toho díky pocitu důvěry, otevřenosti a citlivé komunikaci lze dosáhnout prohloubení sebedůvěry, sebevědomí či obecně seberozvoje. Díky přijetí sexuality u dětí a dospívajících s postižením může nastat změna v přístupu výchovy ze strany rodičů, což opět může mít velký přínos pro všechny zúčastněné. Sexualita je téma, které by mělo být prezentováno jako především v zájmu dítěte a to i z hlediska prevence, kdy obzvlášť lidé s postižením bývají snadnými oběťmi sexuálního násilí či zneužívání, a právě proto je nutné zahrnout dialog o prevenci v této oblasti. Dále je také důležité otevřít diskuzi o vztazích

v rodině obecně mezi partnery, sourozenci a dalšími, jichž se péče či soužití s dítětem s postižením týká.

Naším úsilím je předejít dalšímu tabuizování oblasti sexuality a intimity nejen osob s postižením a ulehčit tak rodičům soužití s nimi skrz vzdělávání, medializaci tématu, publikacemi článků a právě prostřednictvím těchto edukačně-terapeutických skupin a kurzů pro rodiče. Chceme docílit toho, že sexualita, intimita a vztahy u lidí s postižením budou chápány jako zcela přirozenou součástí každodenního života. Díky tomuto vzájemnému dialogu můžeme dalším krokem pomoci smazat rozdíly mezi lidmi s postižením a zdravými, neboť příliš se neliší představy, přání a tužby každého z nás. Co je ale velmi odlišné, jsou možnosti, jak je naplnit a díky začlenění rodičů do našich skupin a jejich cennému přístupu můžeme časem sjednotit společnost na úrovni i tématu sexuality a vztahů.

Vztahy a osoby s postižením

Dana Štěrbová

Príspevek shrnuje základní informace k problematice vztahů (se zaměřením na sexuální témata) osob s mentálním postižením a lidí, kteří se ocitají v jejich blízkosti, ať už jsou z rodiny, či v roli pracovníka v pomáhající profesi, či přítele, partnera, partnerky, či jedince, který poskytuje sexuální asistenci (profesionálně).

Detailní informace k tématu lze najít v další publikační činnosti autorky a v monografii z mezinárodní vědecké konference Sexualita a postižení III v rámci projektu VEGA 1/0286/14 v kapitole Osoby s mentálním postižením: možnosti a limity dyadických vztahů (Štěrbová, D., Harvanová, J.), z níž je zde mj. čerpáno.

Osoby s postižením, včetně osob mentálním postižením (lehkým, středním) se ocitají ve vztahových systémech, které mají vliv na fungování v jejich budoucích osobních a intimních životech obdobně jako jsou životy osob bez postižení. Jde např. o navazování bezpečných vztahů v různých podobách.

V oblasti života spjatého se sexualitou jedince zasahují vztahy dyadické. K nim patří vztahy rodinné (zvláštní forma dyadických vztahů – rodič, opatrovník), vztahy profesionální (např. osobní asistent/ka, vychovatel/ka, pedagog/pedagožka), vztahy přátelské a vztahy partnerské a milenecké, v nichž může docházet (a dochází) k sexuálním aktivitám v různých podobách. V posledním období se v České republice rozvinuly debaty i služby k sexuální asistenci pro osoby se zdravotním postižením. I proto je vhodné a důležité vymezit podobu dyadických vztahů pro osoby s mentálním postižením a pro ty, jež se v těchto vztazích ocitají. Sexualitě a partnerskému a sexuálnímu životu osob s disabilitou se věnuje stále více odborníků a publikováním o této oblasti (např. Štěrbová, Rašková a kol. 2014, Štěrbová, D. a kol., 2012, Štěrbová, 2006, 2009, 2013, Lištiak Mandzáková, 2013, Marková & Mandzáková, 2011, Mandzáková, 2011, Mandzáková & Hornák, 2009) se daří částečně odtabuizovávat témata sexuality u lidí se zdravotním postižením. Lištiak Mandzáková (2013) ve svém výzkumu u osob s mentálním postižením popisuje význam partnerských vztahů pro osoby s postižením a

upozorňuje i na zvyšování kvality sexuálního a partnerského života s těžším mentálním postižením (Mandžáková, 2011).

Má-li člověk s mentálním postižením bezpečně navazovat vztahy s druhými lidmi, měl by být nejen informován formou, jíž bude rozumět, ale zejména by měl porozumět tomu, co který vztah obnáší a co od něj má a může očekávat, jaká jsou pravidla a hranice v chování, jednání, komunikaci. Podstatné je, aby dokázal odlišit rozdíly a požadavky na sebe i na partnera v dyádě. Vyšší míra rizika závislosti vyplývající z nedostatečného náhledu na podmínky vztahu vyplývá ze samé podstaty dyadických vztahů, jak zmíníme dále. Zdůrazňujeme, že obdobná rizika se mohou týkat i lidí bez postižení, avšak nelze pohlížet stejně na sexualitu osob s či bez mentálního postižení.

Dyadické vztahy a osoby s postižením

K dyadickým vztahům patří vztahy rodinné (zvláštní forma dyadických vztahů – rodič, opatrovník), vztahy profesionální (např. osobní asistent/ka, vychovatel/ka, pedagog/pedagožka), vztahy přátelské a vztahy partnerské a milenecké, v nichž může docházet (a dochází) k sexuálním aktivitám v různých podobách. Vztah mezi klientem a sexuální asistentkou/asistentem. Tato podoba vztahu je zatím v České republice diskutována a v oblasti poskytování této služby osobám s postižením přináší mnoho otázek nejen do života rodin osob s mentálním postižením, ale i odborníkům (právníkům, pedagogickým pracovníkům, sociálním pracovníkům, osobním asistentům, lékařům atp.), včetně osob s mentálním postižením.

Pro to, aby si člověk s postižením byl schopen uvědomit význam sebe ve vztahu k druhému, aby porozuměl vztahům ve svém okolí, včetně rozvoje dyadických partnerských vztahů, měl by mít vytvořený konkrétní systém. Jednou z možností zprůhlednění vazeb z okolí je systém Kruhů, užívaných i při sexuální výchově. Ze série vzdělávacích strategií používaných v zahraničí, konkrétně studijního programu The CIRCLES® (Walker-Hirsch, 2007), jak jej uvádí Lištiak Mandžáková (2013) lze nabídnout techniku zaměřenou na to, jak představit mladým a dospělým s mentálním postižením pravidla sociálního světa formou, která je pro učení zábavná. The CIRCLES® je multimediální program, který používá vzdělávací strategie k učení abstraktního pojetí očekávaného vztahu v konkrétní a zábavné formě. Využívá videa,

minipříběhy s vizuální podporou, diskusi, asociační učení ve dvojicích, expresivní tvořivé techniky a hraní rolí k pokrytí základů celého spektra vztahů a pozitivních a bezpečných interakcí. Životní rozměr role představuje duhové paradigma CIRCLES vytvářející bezpečné prostředí pro procvičování sociální interakce.

Schéma CIRCLES má na zřeteli abstrakci osobního prostoru a hranic ve vztazích a dělá je konkrétními a specifickými. Každá osoba je středem všech kruhů, podobně jako Slunce a jeho planety. Duhové schéma je okolo každého osoby po celou dobu, i když je nelze vidět. Každý je důležitý. Nejdůležitější střed kruhu zosobňuje autonomii každé osoby s mentálním postižením, autonomii. – Je pouze pro tebe. Ty jsi nejdůležitější osoba svého světa v CIRCLES a vždy jsi centrem všech kruhů.

Střed kruhu je fialový, neboť je to barva království. Zasloužíš si, aby se k tobě chovali jako ke královně. Fialová ikona je barevně přiřazena *Osobnímu fialovému kruhu*. Tvé tělo je tvé vlastní a soukromé. Ty rozhodneš, kdo přijde blíže a kdo ne. Ty rozhodneš, kdo se tě dotkne a kdo ne. Tam je doména každé osoby, kterou má a ke které se má naučit přistupovat tak jako k věcem, které jsou pro tuto osobu důležité a osobní. Myšlenky, emoce a zkušenosti mohou být též osobní. Každý člověk má v sobě část, kterou ostatní nikdy nepoznají.

Kolem kruhu a věcí, kterého se toho týkají, je jiný kruh. Není příliš velký, ale obklopuje Osobní fialový kruh. Je to *Modrý kruh objetí*. Je to rozměr objetí a takto je vyobrazena i ikona. Je jen několik lidí, kteří jsou nám tak blízko. Pro většinu lidí je Modrý kruh objetí naplněn milujícími členy rodiny. Když jsme dospěli a máme štěstí, milující člověk možná vstoupí do tohoto kruhu a zaplní místo v něm. Člověk by měl být schopen vymezovat všechny lidi, kteří mu jsou nejbližší. Jestliže každý z nás má Modrý kruh objetí a vztahů, pak všichni ti, kdo tento kruh zaplňují, jsou pro každého z nás rozdílní.

Kolem kruhu je ještě jeden kruh, o něco méně důvěrný a více vzdálený a nachází se v něm více lidí. Obvykle to jsou přátelé, širší rodina nebo lidé, kteří se chovají jako členové rodiny a osidlují tento kruh. Je to *Zelený daleký kruh objetí*. Vytváření očekávání pro přátele a širší kruh rodiny, jejich dotyky, vyprávění pomohou rozpoznat zasahování a potenciální útok dříve, než dojde k újmě.

Někdy, když je čas doplnit jména přátel, může nastat situace, že člověk tam nemá koho doplnit. Je smutné slyšet, že někdo nemá přátele. Na druhé straně je to možná první krok k objevení překážek k přátelství a jejich řešení.

Tento kruh obklopuje ještě jeden kruh. *Žlutý kruh podávání ruky*. Ten reprezentuje sociální vzdálenost pro známé. Člověk, jehož jméno znáš, a člověk, který zná tvé jméno, patří do tohoto kruhu. Můžeme si podat ruce, ale hranicí našich dotyků jsou jen ruce. Podobně je tu více vzdálené konverzace a méně důvěry. Obvykle tento kruh zahrnuje mnoho lidí. Jsou tu lidé, které znáš jen málo.

Kolem tohoto kruhu se nachází ještě jeden kruh – *Oranžový vlnový kruh*. V tomto vzdáleném kruhu není žádný fyzický kontakt či dotyk. Na ulici potkávaš přátelské tváře, které ti jen mávají. Nejlepší je mávat dětem, které dobře neznáš. Je na jejich rodičích, aby se rozhodli, koho se jejich děti dotknou.

Oranžový kruh je obklopen *Červeným cizím prostorem*. Do tohoto prostoru patří většina lidí. Jsou to lidé cizí, kterých se nedotýkáme, nepovídáme si s nimi, nedůvěřujeme jim. A ani oni nemluví s námi, nedotýkají se nás a nevěří nám. Tato skupina zahrnuje komunitu pomocníků. Ta je rozpoznatelná podle odznaku nebo uniformy, kterou nosí, a speciálním pracovním postavením. S komunitou pomocníků můžeš mluvit o obchodování. Je důležité poznat, jaká je hranice při obchodním dotyku, obchodní konverzaci a důvěře pro různou komunitu pomocníků.

Program kruhů může být modifikován podle věku a přizpůsobivosti jedince. Průvodní kniha programu kruhů dává návrhy na aktivity, které podporují velké seskupení pojmů, jež mohou být adresovány skrze použití pojmu kruhů. (Lištiak Mandzáková, 2013, 149-150)

Vzdělávání a výchova osob se zdravotním postižením v oblasti sexuality je významně propojeno s postoji, jež se promítají do užívaných forem a metod výuky.

Vzdělávání v oblasti sexuality spočívá v předávání základních informací o anatomii, antikoncepci, sexualitě a sexuálně přenosných chorobách, důraz je kladen na pochopení informovaného souhlasu. Zvláštní pozornost je věnována metodám praxe ve výuce, tzn. opakování a posilování. Obsah programu musí být jednodušší s restrukturalizací

složitých pojmů, eventuálně jejich změny tak, aby osoby s mentálním postižením látku pochopily. Ve výuce se používá rolových her a pracuje se ve skupinách, kde se podporuje projevoování citů, empatie, dosažení společného cíle (Štěrbová, 2014, 27-28).

Co patří nejen do vzdělávání a do života k sexualitě.(z materiálů Skok do života)

Vztahy - mezi rodiči - rodiče a děti - sourozenci, spolužáci, kamarádství, partnerstv, manželství, zaměstnání.

Láska - chození za ruku, pusa, hlazení. Vzrušení moje a vzrušení partnera. Pohlavní styk. Vhodné projevy na veřejnosti. Otázky - líbí – nelíbí. Shody, neshody, rozchody, nevěra, žárlivost.

Masturbace - stav vzrušení muž, žena. Co je masturbace. Kde mohu masturbovat? Vzrušující věci. Hygiena. Masturbace rukou. Masturbační pomůcky.

Bezpečný sex - početí, těhotenství, porod. Mužská a ženská ochrana. Koupit a použít prezervativ.

Pro bezpečí vztahů osob s postižením je důležité zvážit, jaké je riziko vyplývající ze závislosti v konkrétní podobě dyadického vztahu. Jedná se o neschopnost dostatečného náhledu na podmínky vztahu; nedostatek informací o vztazích a sexualitě jak pro osoby se zdravotním postižením, tak pro další, jež s nimi do vztahu vstupují; nerespektování mentálního věku a forem komunikačních módů (informace jim musí být srozumitelné), zkreslenost podávaných informací; nerespektování norem a postojů vycházejících z rodiny.

Cílem vybudování bezpečného vztahu pro jedince s postižením je, aby byl informován natolik, aby o sobě dokázal odpovědně rozhodovat. Tedy uměl u sebe i u druhého rozlišit vhodné, nevhodné, trestné chování v oblasti vztahů, a to zejména v tématech osobní hygieny, sexuální exprese, navazování vztahů, soukromí, ochrany zdraví sebe a druhých, pohlavně přenosných nemocí, sexuálního obtěžování, pohlavního zneužití, početí a těhotenství, antikoncepce.

Adult with Incapacity Act (2000, Skotsko) a Mental Capacity Act (2005, Anglie a Wales) poskytuje ochranu jedince s postižením před možností zneužití uvedením jednoznačného vyjádření, kdy osoba je neschopna činit sama o sobě rozhodnutí, jestliže není schopna:

- a) porozumět informaci relevantně k rozhodnutí,
- b) podržet tuto informaci,
- c) užít nebo zvážit tuto informaci jako část procesu činění rozhodnutí nebo
- d) sdělit své rozhodnutí z důvodu, že nemluví, užívá znakový jazyk nebo z jiných důvodů.

Význam partnerského vztahu a sexuální aktivity pro osoby s postižením Partnerství a osob s postižením je stejně přirozené jako partnerství osob bez postižení. Mnoho osob s mentálním postižením může mít významné deficity v oblasti vlastní intimity, tedy ve schopnosti navazovat blízké vztahy s jinými lidmi. Důsledkem těchto deficitů je pak pocit osamělosti, omezené sociální kontakty a absence vztahů vůbec. Mohou se při realizaci svých partnerských vztahů setkat s překážkami v podobě konfliktu se svým rodičem, který často za své již dospělé dítě rozhoduje podle svého mínění, a nikoli v jeho zájmu – tedy i v oblasti navazování partnerských vztahů. Partnerství by mělo představovat pro jedince s mentálním postižením přirozenou součást jejich dospělého života a nepřítomnost partnera by měl být vnímán jako nepříjemný, ale přechodný stav. V rámci partnerského vztahu jsou přirozeně uspokojovány potřeba intimity, sociální opory, sexuální potřeby a další.

Každý jedince (s postižením i bez) by měl vědět, že „SEX“ může být dobrý, může být špatný (a co dělat v tomto případě), má následky (fyzické, emocionální , sociální), může být prováděn pouze s některými lidmi v určitých místech (má pravidla).

Použité zdroje jsou dostupné u autorky.

Kontakt na autorku:

Doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.

Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra společenských věd v kinantropologii

dana.sterbova@upol.cz

Masturbace a masturbační fantazie obyvatel ČR

Lenka Tichotová, Petr Weiss

Úvod:

Masturbace. Ještě dnes v době poměrně vysoké úrovně zdravotní a sexuální osvěty bývá toto slovo vyslovováno potichu. Sexuální motivy bývají v současnosti hojně využívány v umění, reklamě a mnoha dalších oblastech, ale masturbace stále zůstává něčím, o čem se veřejně nemluví. I dnes je pro mnoho lidí spojena s pocity studu a viny. Pokud už je onanie zmiňována, pak nejčastěji ve spojení s pubescentními a adolescentními hochy, kteří nemají sexuální partnerku, a proto svou sexuální tenzi vybijí tímto způsobem. Je však masturbace pouze záležitostí pubertálního období nebo je to běžná součást partnerského soužití? Odeznívá potřeba masturbace spolu s adolescencí anebo masturbaci lidé praktikují i v pozdějším životě? Z jakého důvodu? Je možné při praktikování masturbace získat nějaké zkušenosti a znalosti, které mohou obohatit a vylepšit partnerský sexuální život? A je možné vnímat ji i jako věc prospěšnou pro zdravý vztah k sobě samému?

Cíl:

Hlavním cílem tohoto výzkumu je tedy zmapování masturbačního chování a masturbační fantazií obyvatel České republiky. Výzkum si nekladl za cíl hlubší pochopení všech souvislostí, přesto jsme se však rozhodli za pomoci statistických metod některé bazální testovat. Jednalo se především o souvislost frekvence masturbace s věkem, s tím, zda má dotyčný nebo dotyčná stálý partnerský vztah, zda má zkušenost se zneužitím nebo znásilněním, s jeho nebo její sexuální orientací, se vzděláním a náboženským vyznáním.

Dále jsme zjišťovali, zda ženy a muži dosahují snáze orgasmu při masturbaci nebo při souloži, zda je mezi pohlavími rozdíl v tom, jak často masturbují, anebo v tom jak často při souloži či masturbaci dosahují orgasmu. Zajímaly nás také souvislosti masturbačních fantazií s různými životními zkušenostmi, konkrétně s partnerským vztahem,

sebeпоškozováním, sexuálním zneužitím a vynuceným pohlavním stykem.

Metody:

K výzkumu byly použity dva anonymní dotazníky, jeden pro muže a druhý pro ženy. Dotazníky vycházejí původně z dotazníku pro výzkum sexuálního chování české populace, použitého poprvé v roce 2001 (Weiss, Zvěřina, 2001). Na základě studia literatury byly dotazník rozšířeny a modifikovány pro specifické potřeby výzkumu dané problematiky. Struktura obou dotazníků byla obdobná, první část se zaměřila na partnerské sexuální chování a měla sloužit pro zmapování sexuálního chování u výzkumného vzorku a pro následné zjišťování případných souvislostí mezi partnerským sexem a masturbací. Prostřední část se týká masturbačních aktivit a fantazií a na konci dotazníků jsou umístěny demografické otázky.

Dotazníky byly vyvěšeny na internetových stránkách a odkaz na ně byl šířen za pomoci e-mailových konferencí, sociálních sítí a odkazů na webových stránkách. Data byla zpracována za pomoci programů Excel a SPSS. Výzkumný vzorek tvořilo 1339 žen a 1186 mužů, kteří kompletně vyplnili dotazník.

Výsledky:

Zkušenost s masturbací má 94,1% a 99,7 mužů. Průměrný a také nejčastější věk první masturbace je u žen 13 let. Ve třinácti letech zkušenost s masturbací více než polovina žen. 12,5% však zkušenost s onanií získalo až po 18. roce života a některé ženy až ve 40ti nebo 60ti letech. Průměrný věk první masturbace u mužů je 11,6. Ve třinácti letech, což je rovněž nejčastější věk první masturbace, mělo zkušenost s ní již 83% chlapců. Všichni naši respondenti začali onanovat nejpozději do 25. roku života. Pouze něco přes polovinu respondentů, tedy 52% žen a 57% mužů si při první masturbaci uvědomovalo, že jde o sexuální chování. Ostatní si toho tehdy vědomi nebyli.

Frekvence masturbace je vyšší u mužů než u žen a tento rozdíl je statisticky významný. Frekvenci pro každé pohlaví zvašť naleznete

podrobně v tabulce níže. U obou pohlaví frekvence masturbace negativně koreluje s věkem, tedy starší účastníci výzkumu onanují méně než ti mladší. ($p < 0,01$, $R_s = 0,179$ u žen a u mužů $R_s = 0,179$). Zároveň se potvrdilo, že zadaní masturbují méně často než lidé, kteří nežijí ve stálém partnerském vztahu. ($p < 0,001$, u žen $\chi^2 = 91,229$, u mužů $\chi^2 = 58,060$).

Tabulka 1 Frekvence masturbace

ženy	četnost	%	kumul. %
denně anebo vícekrát denně	83	6,2	6,2
2x nebo vícekrát za týden	386	28,8	35
několikrát měsíčně, nejvíce 1x z týden	484	36,1	71,2
několikrát ročně, nejvíce 1x za měsíc	236	17,6	88,8
méně než 1x ročně	71	5,3	94,1
vůbec nikdy	79	5,9	100
Celkem	1339	100	

muži	četnost	%	kumul. %
denně anebo vícekrát denně	345	30,7	30,7
2x nebo vícekrát za týden	598	53,3	84
několikrát měsíčně, nejvíce 1x za týden	98	8,7	92,7
několikrát ročně, nejvíce 1x za měsíc	70	6,2	98,9
méně než 1x ročně	9	0,8	99,7
vůbec nikdy	3	0,3	100
Celkem	1123	100	

Ženy i muži dosahují orgasmu snadněji při masturbaci, než při souloži. Ženy, které zažily znásilnění, masturbují méně často než ostatní ženy ($p = 0,025$, $\chi^2 = 12,875$).

Dále jsme zjistili, že 4,2 procenta žen a 0,4 procenta mužů masturbuje, když přitom nedosahují orgasmu. To odporuje tvrzení Pondělíčka a Pondělíčkové-Mašlové (1971), že cílem každého sexuálního chování je

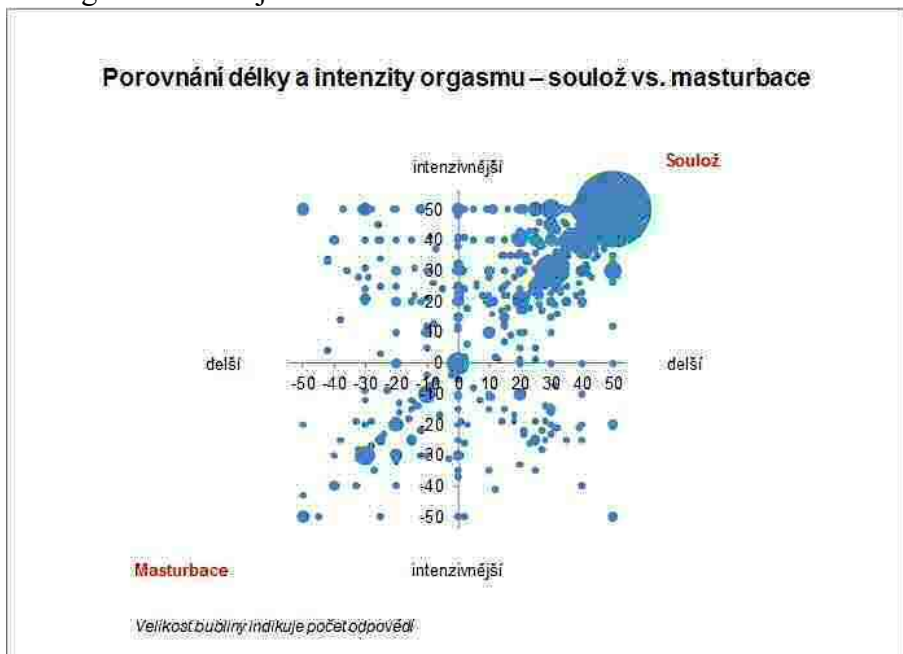
dosáhnout orgasmu. U mužů byl neparametrickými testy zaznamenán na hladině významnosti $p = 0,05$ signifikantní rozdíl frekvence masturbace u zneužitých a nezneužitých. Vyšší byla frekvence u těch, kteří zneužití zažili. U žen tento rozdíl nebyl signifikantní.

81% žen a 77% mužů uvedlo, že se orgasmus prožívaný při souloži odlišuje od orgasmu při masturbaci. Tázali jsme se blíže, zda se liší v délce či v intenzitě. Způsob, jakým se liší je však velice individuální a patrně i u jedné osoby může být při různých příležitostech odlišnost jiná.

Podrobnosti znázorňuje graf níže:

Další graf znázorňuje situaci u mužů:

85 % žen a 91 % mužů uvedlo, že se za to, že masturbují, nestydí. 73 % žen a 80 % mužů ji také považuje za přirozenou součást sexuality. Nicméně téměř třetina žen a 8 % mužů na toto téma nikdy s nikým nemluvila. Věříme, že i naším výzkumem můžeme přispět odtabuizování tohoto tématu a přispět k využití masturbace pro zlepšení kvality života ať již páru nebo u jednotlivce.

Citovaná literatura:

Pondělíček, I., Pondělíčková-Mašlová, J.: *Lidská sexualita*. Praha: Avicenum, 1971.

Weiss, P., Zvěřina, J.: *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*. Praha: Portál, 2001.

OBSAH

Výzkumy komunikace o pubertě u dětí středního školního věku 6 Michaela Bartošová a Dominika Provázková Stolínská	
Jsou témata výchovy k sexuálně reprodukčnímu zdraví v edukační realitě vnímaná žáky jako dominantní či absentující? ..... 25 Michaela Hřivnová	25
Stručná genealógiá katolíckej koncepcie sexuálneho a reprodukčného zdravia..... 38 Petr Kocina a Dagmar Marková	38
Od zblížovania k sexu: výskumná sonda do súvislostí nekoitálnych a koitálnych sexuálnych aktivít..... 49 Dagmar Marková a Petr Kocina	49
Jak jsou připraveni na pubertu žáci primární školy ve Španělsku? ..... 76 Miluše Rašková	76
Pojďme se bavit o sexualitě a vztazích ..... 84 Lucie Šídová a Petra Rohovská	84
Vztahy a osoby s postižením..... 87 Dana Štěrbová	87
Masturbace a masturbační fantazie obyvatel ČR..... 93 Lenka Tichotová	93

SBORNÍK REFERÁTŮ

Editor: Ing. Jaromír Prouza

Vydavatel: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, z. s. Argentinská 38, 170 00 Praha 7
Holešovice

2018
ISBN 978-80-905696-7-6